



Міністерство освіти і науки України  
Національний еколого-натуралістичний центр  
учнівської молоді

# Звіт

про роботу Національного  
еколого-натуралістичного центру  
учнівської молоді у 2014 році  
та головні завдання  
на 2015 рік

Київ - 2014

Міністерство освіти і науки України  
Національний еколого-натуралістичний центр  
учнівської молоді

**Звіт**  
про роботу  
Національного еколого-натуралістичного  
центру учнівської молоді  
у 2014 році  
та головні завдання на 2015 рік

*Київ - 2014*

## ЗМІСТ

### Вступ

- I. Інноваційні освітні програми та проекти Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді у 2014 році 2-4 ст.
- II. Проведення Всеукраїнських очно-заочних заходів з учнівською та студентською молоддю 4- 37 ст.
- 2.1. Очні заходи з учнівською та студентською молоддю
- 2.2. Заочні заходи з учнівською та студентською молоддю
- 2.3. Проведення масових заходів профорієнтаційного напрямку з учнівською молоддю
- 2.4. Проведення масових заходів рекреаційного напрямку з учнівською молоддю
- 2.5. Діяльність Центру щодо підтримки воїнів АТО та дітей, тимчасово переселених з Донецької та Луганської областей
- III. Участь учнівської молоді у міжнародних науково-освітніх проектах та програмах 38- 52 ст.
- IV. Навчально-виховна робота 52- 62 ст.
- 4.1. Організація роботи творчих учнівських об'єднань
- 4.2. Організація дослідницько-експериментальної роботи вихованців Національного еколого-натуралістичного центру
- 4.3. Проведення масових заходів з вихованцями Національного еколого-натуралістичного центру
- V. Методична робота 63- 88 ст.
- 5.1. Інформаційно-аналітична робота
- 5.2. Координаційно–методична діяльність
- 5.3. Навчально-методична робота
- 5.4. Науково-методична робота
- 5.5. Підготовка педагогічних кадрів нової генерації
- 5.6. Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників
- 5.7. Робота педагогічної та методичної ради
- 5.8. Реалізація освіти впродовж життя працюючих педагогів
- 5.9. Віталогічна освіта

VI. Популяризація діяльності Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, здобутків вихованців, учнів, слухачів та кращого досвіду педагогічних працівників 89 – 91 ст.

6.1. Виставкова діяльність Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

6.2. Популяризація діяльності Центру в засобах масової інформації

VII. Видавнича діяльність 92 -93 ст.

VIII. Форми співпраці з навчальними закладами, науковими установами та громадськими організаціями 93 – 99 ст.

IX. Виробнича діяльність 99 – 106 ст.

X. Матеріально-технічна база та ресурсне забезпечення 106- 112 ст.

XI. Використання бюджетних коштів 112 ст.

XII. Кадровий склад 112 – 115 ст.

**Головні завдання Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді на 2015 рік**

## Вступ

Протягом 2014 року педагогічний колектив Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, керуючись нормативними документами Міністерства освіти і науки України, спрямовував роботу щодо реалізації завдань, визначених Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.

З цією метою діяльність Центру спрямовувалася на вирішення таких завдань:

- координація науково-методичної, організаційно-масової та навчально-виховної діяльності обласних, районних, міських позашкільних еколого-натуралістичних навчальних закладів України;
- впровадження основних ідей освіти збалансованого розвитку в практику позашкільної еколого-біологічної освіти на основі матеріалів «Ріо плюс 20», «Тбілісі плюс 35», «Довкілля для України»;
- впровадження сучасних педагогічних технологій у практику позашкільного навчального закладу, методичний супровід інноваційної діяльності;
- інформаційно-методичне забезпечення діяльності профільних позашкільних навчальних закладів і Центру щодо реалізації пріоритетних напрямів розвитку позашкільної еколого-натуралістичної роботи;
- впровадження ІКТ в діяльність Центру та позашкільних еколого-натуралістичних навчальних закладів України;
- підвищення професійного фаху педагогічних працівників позашкільних еколого-натуралістичних навчальних закладів;
- вивчення та поширення перспективного досвіду роботи профільних позашкільних навчальних закладів;
- аналіз та прогнозування діяльності профільних позашкільних навчальних закладів;

- здійснення інтеграції науки та освіти шляхом залучення до організації навчально-виховного процесу вчених галузевих інститутів НАН України та НАПН України;
- популяризація еколого-натуралістичної позашкільної роботи серед учнівської молоді;
- розробка методик пошуку, відбору, розвитку здібностей та підтримки обдарованої молоді;
- надання якісної освіти учнівській молоді з основ біології, екології, сільського господарства відповідно до рівня сучасної науки, психології та дидактики, удосконалення методики організації та проведення позашкільної діяльності з учнями;
- сприяння розвитку науково-дослідницької роботи учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчально-виховних закладах України;
- залучення педагогів та учнівської молоді до участі в реалізації міжнародних освітніх проектів та програм.

## **I. Інноваційні освітні програми та проекти Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді у 2014 році**

Національний еколого-натуралістичний центр МОН України започаткував низку екологічних проектів та освітніх ініціатив.

### **Всеукраїнський Турнір юних натуралістів**

З метою пошуку та підтримки талановитої молоді, розвитку творчих здібностей школярів 6-9 класів, які проявляють стійкий інтерес до занять наукою, підготовки молоді до участі в міжнародних інтелектуальних змаганнях, Національним еколого-натуралістичним центром вперше було проведено *Всеукраїнський турнір юних натуралістів*. Турнір складався з двох етапів: очний та заочний. В очному етапі, який відбувся 12 – 14 квітня 2014 року, брали участь 5 команд із Сумської, Донецької, Хмельницької, Чернігівської областей та м. Києва. Турнір відбувся за спонсорської підтримки компанії «Фокстрот».

Інформація про Турнір була розміщена в журналах «Потенціал», «Паросток», Інтернет-виданнях та теленовинах.

За вирішення наукових завдань та успішний захист своїх робіт дипломом I ступеня нагороджено команду «ол13ена» Красноармійського навчально-виховного комплексу міста Красноармійська Донецької області.

У 2014 – 2015 роках планується проведення II Всеукраїнського турніру юних натуралістів.

17 – 19 грудня 2014 р. Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді вперше проведено **Всеукраїнський форум молодих педагогів позашкільних навчальних закладів**. На Форумі розглядалися технології побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку молодих педагогів, створення простору для конструктивного спілкування та обміну досвідом, особливості формування лідерських якостей педагогів позашкільних навчальних закладів, удосконалення системи наставництва.

Учасниками заходу були молоді педагогічні працівники позашкільних навчальних закладів, педагогічний стаж яких не більше п'яти років, а також педагоги-наставники, керівники Шкіл молодого педагога.

З метою екологізації дослідницької діяльності учнівської молоді позашкільних навчальних закладів створено експериментальний майданчик на базі Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Херсонської обласної ради, якому відповідно до наказу МОН України №581 від 13.05.2014 р. «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі комунального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради» надано статус експериментального позашкільного навчального закладу всеукраїнського рівня. Розпочато проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Екологізація дослідницької діяльності учнівської молоді у взаємодії позашкільного навчального закладу із об'єктами природно-заповідного фонду».

З метою проведення дослідницько-експериментальної роботи за темою «Формування культурно-створювальної позиції у вихованців позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку» на базі Комунального

закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» на 2014 – 2018 роки надано статус експериментального позашкільного навчального закладу всеукраїнського рівня КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» (наказ МОН України від 11.08.2014 р. №923).

Надано статус експериментального позашкільного навчального закладу всеукраїнського рівня КЗ «Луганський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Луганської обласної ради Луганської області за темою «Інноваційна модель еколого-натуралістичної освіти в системі позашкільної роботи навчальних закладів Луганської області» на 2014 – 2018 роки (наказ МОН України від 11.08.2014 р. №922).

## **II. Проведення всеукраїнських очно-заочних заходів з учнівською та студентською молоддю**

Відповідно до Орієнтовного плану всеукраїнських і міжнародних заходів з учнівської та студентською молоддю на 2014 рік та з метою активізації участі учнівської молоді в природоохоронній, науково-дослідницькій роботі, Центром організовано та проведено низку всеукраїнських очних та заочних заходів.

### **2.1. Очні заходи з учнівською та студентською молоддю**

#### **Всеукраїнська очно-заочна біологічна школа**

Пріоритетне завдання ВЗБШ – створення умов для всебічного інтелектуального і духовного розвитку обдарованих учнів з усіх регіонів України, формування в учнівської молоді наукового світогляду, організація науково-дослідної роботи учнів.

Наразі ВЗБШ вирішує такі основні завдання:

- поглиблення фундаментальної освіти з природничих дисциплін;
- системна підготовка кращих учнів до профільних олімпіад, науково-практичних конференцій, міжнародних освітніх проектів, конкурсу-захисту Малої академії наук України;
- всебічний розвиток особистості учня – майбутнього вченого, педагога, фахівця.



Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді з 17 – 22 березня 2014 року провів весняну сесію Всеукраїнської заочної біологічної школи, а з 27 жовтня по 1 листопада – осінню сесію ВЗБШ.

Учасниками весняної сесії ВЗБШ були 97 учнів із 14 регіонів України.

На учасників чекала досить багатогранна та пізнавальна програма: зустріч із вченими провідних наукових установ України, лекції, наукові аудиторіуми, психологічні тестування, підготовка та захист індивідуальних науково-дослідницьких робіт. Особлива увага приділялась становленню та розвитку особистості майбутнього фахівця, вченого, педагога.

#### **Кількість учнів за відділеннями**

<b>№ з/п</b>	<b>Відділення</b>	<b>Кількість учнів</b>
1.	Біологія	36
2.	Хімія	2
3.	Садівництво	1
4.	Флористика та фітодизайн	5
5.	Народні ремесла	3
6.	Кінологія	6
7.	Бджільництво	1

Під час осінньої сесії ВЗБШ працювали відділення: біології, хімії, флористики і фітодизайну, садівництва, бджільництва, кінології, народних ремесел.

В осінній сесії ВЗБШ взяли участь 53 учні 9 – 11 класів з 8 областей та м. Києва.

27 жовтня 2014 року на базі Інституту харчової біотехнології та геноміки НАН України відбулося відкриття Всеукраїнської заочної біологічної школи та Університету біологічних стажувань. Учасники ВЗБШ та Університету біологічних стажувань після урочистої частини заходу ознайомилися з роботою наукових лабораторій відділу геноміки та молекулярної біотехнології, а саме: лабораторія біоінформатики та структурної біології, лабораторія детекції ГМО та біобезпеки, лабораторія молекулярної генетики рослин, лабораторія клітинної біології та нанобіотехнології.

Відповідно до програми роботи ВЗБШ було проведено:

- лекційні та практичні заняття відповідно до профілів відділень;
- психологічне тестування учнів, індивідуальні консультації психолога;
- тренінг із проходження зовнішнього незалежного оцінювання;
- консультації з підготовки учнівських науково-дослідницьких робіт;
- презентація науково-просвітницької діяльності підрозділів НЕНЦ.

Високоєфективний навчально-виховний процес забезпечували викладачі вищих навчальних закладів:

- Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова;
- Наукового центру екомоніторингу та біорізноманіття НАН України;
- Київського національного університету ім. Т. Шевченка;
- Національного університету «Києво-Могилянська академія» та педагога Національного еколого-натуралістичного центру.

Значну цікавість зі сторони слухачів ВЗБШ викликали такі навчальні дисципліни, як Англійська мова та Латинська мова.

#### *Відділення «Біологія»*

Згідно з навчальним планом для слухачів відділення були проведені заняття з таких дисциплін: ботаніка (нижчі рослини), зоологія безхребетних, біологія людини, біохімія, молекулярна біологія, цитологія, генетика, еволюційна теорія.

#### *Відділення «Хімія»*

Відповідно до навчального плану прочитано лекції з неорганічної, органічної, аналітичної хімії.

#### *Відділення флористики та фітодизайну*

Школа створена з метою виявлення та залучення учнівської молоді, яка має здібності до мистецтва флористики та фітодизайну; сприяння розвитку флористичного мистецтва в Україні. Під час занять учні ознайомились з різноманітними напрямками у флористиці – ікебана, фітокомпозиції; виготовленням фітокомпозицій за принципами розподілу матеріалу в них. Учні виконували індивідуальні проекти оформлення флористичних столів з використанням квітів, рослинного матеріалу та флористичного посуду.

Протягом сесії учні вивчали такі теми: квітникарство, ландшафтний дизайн, флористика і фітодизайн, техніка створення композицій та оформлення інтер'єру засобами фітодизайну.

Учні отримали початкові знання з основ квіткового бізнесу, нових технологій у квітковому бізнесі та рекламної діяльності флориста.

#### *Відділення народних ремесел*

Юні майстри засвоїли такі теми, як види верби, технологію заготівлі вербових прутів, агротехніку вирощування верби, техніки плетення, плетення ужиткових виробів, основи художньої майстерності.

#### **Всеукраїнський інститут біологічних стажувань**

У 2013 – 2014 навчальному році були проведені весняна та осіння сесії Всеукраїнського інституту біологічних стажувань. Програма стажувань розрахована на 2 роки навчання.

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді проводить Всеукраїнський інститут біологічних стажувань спільно з Інститутом зоології ім. І. Шмальгаузена НАН України, Інститутом біохімії ім. О. Палладіна НАН України, Ботанічним садом ім. О. Фоміна та Інститутом ботаніки ім. М. Холодного НАН України. Весняна сесія проходила за трьома профілями:

- ботанічні стажування;
- біохімічні стажування;
- зоологічні стажування.

Біологічні стажування весняної сесії 2014 року проводились як для учнів I року навчання, так і для учнів другого року навчання.

Учні відвідували наукові установи біологічного профілю, а саме: Ботанічний сад ім. академіка О. Фоміна Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Інститут зоології ім. І. Шмальгаузена НАН України, Інститут біохімії ім. О. Палладіна НАН України, Інститут гідробіології НАН України, Інститут екологічної безпеки.

З метою подальшого розвитку діяльності Всеукраїнської заочної біологічної школи та Всеукраїнського інституту біологічних стажувань школярів планується здійснити такі заходи:

- здійснити модернізацію навчальних програм відділень ВЗБШ відповідно до сучасних освітніх стандартів;
- скласти партнерські проекти з Національним університетом біоресурсів та природокористування;
- розробити методичні рекомендації з метою забезпечення самостійної освітньої діяльності учнів у форматі дистанційного навчання;
- підготувати методичні рекомендації щодо механізму відбору учнів для участі у ВЗБШ та Інституті;
- з метою забезпечення зворотного зв'язку запровадити анкетування учнів ВЗБШ щодо результатів навчання під час поточної сесії;
- розширити мережу та вдосконалити пошук кращих членів творчих учнівських об'єднань аграрного профілю з метою залучення їх до участі в роботі відділень садівництва, лісознавства, бджільництва, агрономії;
- зміцнити матеріально-технічну базу ВЗБШ: придбати актуальну навчальну, науково-популярну та наукову літературу, навчальні посібники на електронних носіях, мультимедійні засоби навчання;
- продовжити системний пошук обдарованих учнів та поповнення Всеукраїнського банку «Інтелектуальна і творча обдарованість» (ІТО-банку).

В Інституті біологічних стажувань обдарованих школярів продовжується робота з відстеження та розвитку індивідуальних здібностей учнів:

I етап: діагностика та пошук обдарованих дітей;

II етап: розробка індивідуальних програм розвитку творчих здібностей учнів;

III етап: творче втілення планів та програм індивідуального навчання;

IV етап: аналіз, корекція та узагальнення результатів.

## **Всеукраїнський конкурс Intel Еко-Україна 2014**

Конкурс є національним етапом Міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів Intel ISEF 2014 (International Science and Engineering Fair). Мета конкурсу – всебічна підтримка обдарованої молоді, сприяння модернізації змісту науково-дослідної, пошукової, експериментальної та практичної діяльності учнівської молоді, впровадження інноваційно-освітніх методів і технологій у навчальних закладах України. Конкурс проводився Міністерством освіти України спільно з НЕНЦ, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Національним медичним університетом імені О. О. Богомольця, дирекцією освітніх програм Intel в Україні з 26 лютого по 1 березня. Учні захищали конкурсні роботи згідно з сучасними вимогами Міжнародного конкурсу Intel ISEF на секціях: «Біоінженерія», «Ботаніка», «Екологічна інженерія та енергозберігаючі технології», «Екологія та охорона навколишнього середовища», «Зоологія», «Медицина», «Науки про Землю», «Психологія», «Хімічна інженерія», «Хімія і біохімія». Всього у заході брали участь 167 учасників. Відповідно до рішення журі, 73 переможці, які посіли I – III місця, були нагороджені грамотами НЕНЦ та спеціальними призами. 14 переможців конкурсу рекомендовано для участі в міжнародних конкурсах.

## **Тиждень всеукраїнських та міжнародних науково-освітніх проектів «Україна – Європа – Світ 2014»**

У рамках тижня з 11 лютого по 13 лютого 2014 року проводились:  
*Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколога-натуралістичного напрямку для вікової категорії від 16 до 23 років.*

Учасники фінального туру конкурсу проходили відбірковий заочний етап. Відбір проводився у відповідності до концепції заходу, на основі анотації до розробки та тез. Оцінювала роботи заочного туру конкурсу експертна комісія, до складу якої входили викладачі вищих навчальних закладів, науковці та спеціалісти державних установ у галузі винахідництва та раціоналізаторства.

Учасниками фінального туру конкурсу стали 123 представники (учні, студенти) з 17 регіонів України.

Для оцінювання авторських прикладних та теоретичних розробок з винахідництва та раціоналізаторства була створена експертна група з числа висококваліфікованих фахівців, викладачів, спеціалістів державних установ у галузі винахідництва та раціоналізаторства, а саме: Національної академії наук України, Національної аграрної академії наук України, Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут», Національного університету «Києво-Могилянська академія», Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету біоресурсів і природокористування, Запорізького національного університету, Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, Інституту гігієни та медичної екології АМН України, Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг, Державного підприємства «Український інститут промислової власності».

Під час заходу працювали секції з таких напрямів: прикладної екології та хімії, екологічно-безпечних технологій та ресурсів енергозбереження, фізики, сільськогосподарського дослідництва та винахідництва, медицини.

Високий рівень спеціальної підготовки молодих обдарувань з різних регіонів України, зацікавленість організаторів і учасників у продовженні цього проекту сприяли тому, що 9 абсолютних переможців були відмічені Грамотою Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України (за підписом Голови Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України); 42 переможці за номінаціями в секціях відзначені Грамотою Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України; 37 учасників нагороджені Грамотою НЕНЦ (за підписом директора НЕНЦ, доктора педагогічних наук В. В. Вербицького), 5 учасників конкурсу за рекомендаціями членів журі отримали запрошення для участі у Всеукраїнському конкурсі Intel-Еко Україна.

II етап *XIII Всеукраїнського чемпіонату з інформаційних технологій «Екософт»* та національний етап *Міжнародного конкурсу комп'ютерних проектів «INFOMATRIX 2014»*.

Мета: виявлення юних обдарувань і перспективних молодих вчених у галузі розробки програмного забезпечення та апаратних рішень для обчислювальних систем. 69 учнів загальноосвітніх і вихованців позашкільних навчальних закладів, а також студенти представляли 54 розробки.

Вперше серед призерів проведені відбори до фіналу Міжнародної олімпіади з інформатики «ЕВІКО-Ankara».

Особливістю ефективного перебігу Чемпіонату і відборів на турніри міжнародного рівня вже багато років поспіль є підтримка технічних та інформаційних партнерів. Генеральними координаторами змагання виступили фірма «1С» та компанія «Лабораторія Касперського».

### **Х Всеукраїнський конкурс юних зоологів і тваринників**

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України № 1/9 - 797 від 11.11.2013 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу юних зоологів і тваринників», 11 – 13 лютого 2014 року на базі Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді проведено фінальний етап Х Всеукраїнського конкурсу юних зоологів і тваринників. Учасниками конкурсу були учні загальноосвітніх і вихованці позашкільних навчальних закладів. 42 представники із 19 областей, АР Крим, м. Києва захищали науково-дослідницькі роботи на секціях «Зоологія» і «Тваринництво». Відповідно до рішення журі, переможці, які посіли I – III місця (12 учнів із секції «Зоологія» і 14 учнів із секції «Тваринництво»), були нагороджені грамотами НЕНЦ.

### **Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку**

З метою всебічної підтримки обдарованої молоді, сприяння модернізації змісту науково-дослідницької, експериментальної та практичної діяльності учнівської молоді, впровадження інноваційно-освітніх методів і технологій у навчальних закладах України, відповідно до листа МОН 1/9-794 від 11.11.2013 р. «Про проведення Всеукраїнського конкурсу винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку», Міністерство освіти і науки України спільно з Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді за підтримки Державної служби інтелектуальної

власності, Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг, Українського інституту промислової власності та НАН України провели з 11 по 13 лютого 2014 року Всеукраїнський конкурс винахідницьких та раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку.

Учасниками очного етапу конкурсу стали 59 представників з 17 регіонів України та м. Києва. Найбільша кількість учасників – представники із міста Києва.

### **XI Всеукраїнський конкурс «Юний селекціонер і генетик»**

З метою підвищення ефективності дослідницької та експериментальної роботи на навчально-дослідних земельних ділянках та підготовки учнівської молоді до навчання у вищих навчальних закладах, Національний університет біоресурсів та природокористування України та Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді з 11 по 14 березня 2014 року на базі НЕНЦ провели очний тур XI Всеукраїнського конкурсу "Юний селекціонер і генетик". Учасниками очного туру стали 10 переможців заочного туру конкурсу, які представляли Київську, Луганську, Полтавську області та АР Крим.

П'ять учасників, які виконали конкурсне завдання і захистили дослідницьку роботу на «відмінно», отримали посвідчення переможців. П'ять учасників отримали посвідчення фіналістів конкурсу.

### **Міжнародний день Землі, День довкілля**

10 квітня 2014 року переможці Всеукраїнської акції «Ліси для нащадків», «Юннатівський зеленбуд», вихованці гуртка лісівники-дендрологи, члени учнівського лісівництва «Зелена хвиля» Ірпінського еколого-технічного центру творчості школярів та молоді Київської області (15 учасників) та вихованці агітколективу “Екос” ЗОШ I-III ступенів с. Раків Ліс Камінь-Каширського району Волинської області (9 учасників) були запрошені з нагоди проведення Міжнародного дня Землі та Дня довкілля до НЕНЦ. У супроводі керівників груп та працівників лабораторії дендрології Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України на території дендропарку «Юннатський» учні висадили ділянку декоративних хвойних та листяних культур зразкового типу; поповнили дендропарк лісовими



породами та екзотами; відвідали експозиційні об'єкти НЕНЦ та історико-культурні місця м. Києва. Юні лісівники були відзначені грамотою НЕНЦ МОН України, а їхні керівники – подякою НЕНЦ МОН України.

### **I Всеукраїнський конкурс для учнівської молоді «ЕКОклас»**

Відповідно до наказу МОН України від 27.12.2013 № 1842 «Про затвердження Плану всеукраїнських і міжнародних заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2014 рік», Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр спільно з торговельною мережею «Фокстрот. Техніка для дому» з 15 жовтня 2013 р. до 5 травня 2014 р. провели I Всеукраїнський конкурс для учнівської молоді «ЕКОклас». Конкурс проводиться з метою підвищення рівня еколого-просвітницької та природоохоронної діяльності учнівських колективів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів; формування екологічної культури у населення.

Учасниками конкурсу стали учнівські колективи, творчі учнівські об'єднання загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів України віком від 6 до 17 років та педагоги з практичним досвідом роботи в дослідницькій та природоохоронній діяльності.

Всього на конкурс надійшло 403 шкільних проекти, з них 312 – у номінації «ЕКОдизайн» (лідер за кількістю робіт – Чернівецька область), 77 – у номінації «ЕКОкреатив» (найбільша кількість робіт – із Запорізької області) та 14 – у номінації «ЕКОінновація» (першість за Житомирською та Дніпропетровською областями).

Загальна кількість безпосередніх учасників конкурсу – близько 20 000. Відповідно до рішення журі, I місце – 3 команди, II – 3 команди, III – 3 команди. Під час проведення конкурсу учнівською молоддю, педагогами із залученням громадськості:

розчищено – 12 річок;

зібрано – понад 2 300 шт. батарейок і 1 500 кг макулатури;

висаджено – 85 600 дерев та кущів і понад 25 500 квіткових рослин;

впорядковано – 67 екологічних стежок;

розвішано – 400 шпаківень.

### **Всеукраїнський конкурс «ЕКОоб'єktiv»**

НЕНЦ спільно із ДП «Центр еколого-експертної аналітики» та Міністерством екології та природних ресурсів України протягом 2014 р. провели Всеукраїнський конкурс «ЕКОоб'єktiv». Мета конкурсу – привернення уваги громадськості до проблем забруднення навколишнього середовища, формування у підростаючого покоління активної громадської позиції та покращення екологічної ситуації в Україні шляхом колективної взаємодії. На адресу оргкомітету було надіслано понад 300 учнівських проектів.

### **XIII Всеукраїнський юнацький фестиваль «В об'єktivі натураліста»**

З 24 лютого по 26 квітня 2014 р. Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді провів у заочному форматі Всеукраїнський юнацький фестиваль «В об'єktivі натураліста». Тема Фестивалю: збереження первоцвітів і ранньоквітучих рослин України. Фестиваль відбувся у два етапи: I етап – відбірковий – з 24 лютого до 17 березня, II етап – фінальний – пройшов у заочному форматі в м. Києві.

Метою Фестивалю є формування громадянської позиції, самореалізація творчого потенціалу школярів та молоді, їх підготовка до цілісного сприйняття сучасних екологічних проблем, свідомого розуміння процесів, що відбуваються в природі в результаті людської діяльності.

Учасниками фестивалю стали учні загальноосвітніх, професійно-технічних і позашкільних навчальних закладів – автори фото-, слайд- і відеоматеріалів про дослідницьку та природоохоронну діяльність учнівських колективів, спрямовану на збереження первоцвітів та ранньоквітучих рослин.

На розгляд журі було представлено 313 робіт (фотороботи, відеофільми, відеоролики, слайд-фільми, фотографії). 50 учасників було визнано переможцями Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єktivі натураліста - 2014» та надано дипломи від Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

## **ІХ Всеукраїнський конкурс дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник»**

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України № 1/9-138 від 11.03.2014 року, з 14 по 16 травня 2014 року на базі Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді відбувся фінальний етап ІХ Всеукраїнського конкурсу експериментально-дослідницьких робіт з природознавства «Юний дослідник» для учнів 9 – 12 років.

74 представники з 18 областей, м. Києва захищали свої дослідницько-експериментальні роботи на секціях: «Я і природа», «Рослини навколо нас», «Тваринний світ», «Охорона здоров'я», «Народознавство, краєзнавство». Відповідно до рішення журі, 45 переможців були нагороджені грамотами НЕНЦ.

## **ІІІ Всеукраїнський польовий збір команд юних ботаніків**

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 17.01.2014 р. № 43 «Про затвердження плану роботи Міністерства освіти і науки України на 2014 рік» та від 17.05.2013 р. № 545 «Про затвердження Положення про Всеукраїнські експедиційно-польові збори команд юних екологів і натуралістів», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01 червня 2013 р. за № 838/23370; Національного еколого-натуралістичного центру від 11.02.2014 р. № 14 «Про проведення Всеукраїнських експедиційно-польових зборів команд юних екологів і натуралістів у 2014 році»; наказу Департаменту освіти і науки, молоді та спорту Чернівецької облдержадміністрації від 26.05.2014 р. № 437 «Про організацію проведення Всеукраїнського експедиційно-польового збору команд юних ботаніків»; з метою виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та учнівської молоді, залучення до вирішення екологічних проблем та збереження різноманіття рослинного світу, 20 – 23 червня 2014 року у Чернівецькій області відбувся ІІІ Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних ботаніків. Захід проводився Департаментом освіти і науки, молоді та спорту Чернівецької облдержадміністрації, Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, кафедрою ботаніки, лісового і садово-паркового господарства

Інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, комунальним закладом «Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

У III експедиційно-польовому зборі команд юних ботаніків взяли участь 12 команд з 11 областей України. Команди юних ботаніків презентували дослідницькі роботи, виконані під час своїх експедицій вдома, виставку фотографій «Рідкісні види рослин мого регіону», взяли участь у ботанічних практикумах «Фіторізноманіття лучних та лісових екосистем низькогірної зони Буковинських Карпат», які пройшли на базі Національного природного парку «Вижницький» (сmt Берегомет Вижницького району) та у заказнику місцевого значення «Зубровиця» (сmt Красноільськ Сторожинецького району). Відвідали Еколого-просвітницький центр НПП «Вижницький» та Центр відтворення зубра (урочище «Сухий»), провели екскурсії «Використання рослин в садово-парковому мистецтві» в Сторожинецькому лісовому коледжі та дендрарії Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

У рамках програми III Всеукраїнського експедиційно-польового збору команд юних ботаніків був проведений ботанічний практикум-тренінг для педагогів-керівників команд з вивчення польових методик дослідження рослинного різноманіття.

### **II Всеукраїнський польовий збір команд юних зоологів**

З метою активізації роботи з учнівською молоддю щодо вирішення екологічних і природоохоронних проблем, залучення її до активної природоохоронної діяльності, формування екологічної свідомості та дбайливого ставлення до природи, 19 червня 2014 року Запорізьким обласним Центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді був проведений Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних зоологів у режимі on-line.

У заході взяли участь 20 юннатів з 15 областей України: Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Чернівецької, Чернігівської – учні загальноосвітніх і вихованці

позашкільних навчальних закладів, учасники експедицій, походів, польових практик із зоології. У рамках заходу працювали секції «Ентомологічні дослідження», «Гідробіологічні дослідження», «Орнітологічні дослідження», «Різноманіття тваринного світу», які очолювали досвідчені науковці Запорізького національного університету. Роботи 16 учасників заходу відзначені дипломами.

### **VIII Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних екологів**

Відповідно до Положення про Всеукраїнські експедиційно-польові збори команд юних екологів і натуралістів, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 17.05.2013 р. № 545 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01 червня 2013 р. за № 838/23370; наказу Міністерства освіти і науки України від 17.01.2014 р. № 43 «Про затвердження плану роботи Міністерства освіти і науки України на 2014 рік», з 20 по 23 червня 2014 року у Полтавській області Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді Міністерства освіти і науки України спільно з Полтавським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді було проведено VIII Всеукраїнський експедиційно-польовий збір команд юних екологів.

Його учасниками стали 20 команд з 15 областей: Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської, Херсонської, Чернігівської областей – учні загальноосвітніх і вихованці позашкільних навчальних закладів із числа учасників комплексних науково-дослідних експедицій, походів, польових практик з практичним досвідом роботи з екології, ентомології, орнітології, ботаніки, зоології, дендрології, мікології та педагоги.

У рамках збору під керівництвом вчених Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка були проведені комплексні наукові дослідження рослинного і тваринного світу (з виконанням практичних завдань) регіональних ландшафтних парків «Нижньоворсклянський»,

«Диканський», ландшафтного заказника «Лучківський», були проведені цікаві пізнавальні екскурсії по екологічних стежках на території проектного ландшафтного заказника «Міські Млини» у Зіньківському районі, по Полтавському обласному еколого-натуралістичному центру учнівської молоді, визначними місцями Полтави, до «Музею-заповідника українського гончарства у Опішному».

Команди-учасниці представили творчі звіти під час мультимедійних презентацій та фотовиставки, продемонстрували свої знання під час екологічного брейн-рингу. Роботи 17 учасників заходу відзначені дипломами, 15 юних екологів і натуралістів нагороджені грамотами.

### **Всеукраїнський конкурс з квітництва та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна»**

Відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України від 27.12.2013 №1842 «Про затвердження Плану всеукраїнських і міжнародних заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2014 рік», з 20 по 22 травня 2014 р. Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді був проведений фінальний етап Всеукраїнського конкурсу з квітництва та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна».

Участь у фінальному етапі Конкурсу взяли 9 команд – переможниці відбіркового етапу. Зокрема, з Вінницької, Дніпропетровської, Житомирської, Київської, Полтавської, Сумської, Харківської та Чернігівської областей.

Команди-учасники конкурсу презентували проекти з квітництва та ландшафтного дизайну і здійснювали практичну реалізацію презентованих проектів клумб та ландшафтних композицій.

За результатами конкурсного змагання Гран-прі у Всеукраїнському конкурсі з квітництва та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна» здобула команда вихованців гуртка «Основи ландшафтного дизайну» Дитячого естетико-натуралістичного центру «Камелія» м. Бровари Київської області з проектом «Мереживо весни».

## **Всеукраїнський конкурс з флористики та фітодизайну позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів «Казкова країна»**

20 – 22 серпня 2014 р. проведений фінальний етап Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів «Казкова країна». Конкурс проводився в двох номінаціях: «Квіткові килими» та «Флористична архітектура».

Участь у фінальному етапі Конкурсу брали команди з 12 областей України: Івано-Франківської, Дніпропетровської, Волинської, Херсонської, Сумської, Закарпатської, Київської, Полтавської, Харківської, Чернігівської, Рівненської та Кіровоградської.

Відповідно до програми заходу було проведено: конкурс на виготовлення квіткових килимів та флористичних скульптур; творчий захист представлених робіт.

За результатами конкурсного змагання переможцями були оголошені 12 команд.

## **VIII Всеукраїнський зліт учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань, загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів**

Зліт відбувся з 9 по 11 вересня 2014 року на базі навчальних закладів Рівненської області. У заході взяли участь делегації з 14 областей України: 40 учнів загальноосвітніх та вихованців позашкільних навчальних закладів, 18 педагогів, науково-педагогічні працівники Рівненського державного гуманітарного університету та Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Під час проведення зльоту було організовано презентацію виставки «Щедрість рідної землі»; відкритий творчий звіт аграрних учнівських об'єднань; роботу секцій «Рослинництво», «Овочівництво», «Садівництво»; практикум для керівників делегацій «Трудове виховання та навчальне дослідництво в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах як засіб ефективної діяльності аграрних учнівських об'єднань на навчально-дослідних земельних ділянках», Макаренківські читання «Ціннісно-трудова основа

педагогічної системи та методики виховання в дитячому колективі А. С. Макаренка».

Володарем Гран-прі стала команда учнівського трудового аграрного об'єднання Новотроянівського навчально-виховного комплексу Болградського району Одеської області. Переможцями виставки «Щедрість рідної землі» визнано учнівську виробничу бригаду «Колос» Млинівського районного будинку творчості школярів на базі Новоукраїнської загальноосвітньої школи I-III ступенів Млинівського району Рівненської області та учнівське трудове аграрне об'єднання Новотроянівського навчально-виховного комплексу Болградського району Одеської області.

Переможцями конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт стали: у секції «Рослинництво» – Рачук Вікторія, учениця 11 класу Рокинівського навчально-виховного комплексу Луцького району Волинської області (робота «Оцінка продуктивних, якісних показників фітосанітарного стану сортів цукрового сорго в умовах лісостепу Волині»); у секції «Овочівництво» – Лопата Катерина, учениця 11 класу Ямпільської загальноосвітньої школи I-III ступенів, член виробничої ланки «Юний аптекар» Ямпільської районної станції юних натуралістів Сумської області (робота «Вирощування чуфи як перспективної культури комплексного вирощування в умовах крайнього Північного Сходу України»); у секції «Садівництво» – Дудуш Микола, учень 11 класу Новотроянівського навчально-виховного комплексу Болградського району Одеської області (робота «Стан та перспективи розвитку виноградарства в Бессарабії»).

Переможцями зльоту стали 8 команд учнівських трудових аграрних об'єднань, 9 команд стали переможцями виставки «Щедрість рідної землі». У конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт на секціях стали 14 учнів загальноосвітніх навчальних закладів.



### ХІІІ Всеукраїнський конкурс колективів екологічної просвіти загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів «Земля - наш спільний дім»

Конкурс відбувся з 13 по 15 травня 2014 року в м. Вінниця. Метою конкурсу є підвищення рівня еколого-просвітницької та природоохоронної діяльності учнівських колективів екологічної просвіти, формування екологічної свідомості та дбайливого ставлення до природи, активізація екологічного руху в Україні, привернення уваги місцевої влади, громадських та державних організацій до існуючих екологічних проблем. Учасниками конкурсу стали 17 колективів з Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської, Херсонської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей – переможці обласних конкурсів колективів екологічної просвіти (агітбригад). Конкурсні виступи агітаційних колективів та презентації демонстрували глибоке розкриття теми «Охорона первоцвітів. Збереження ранньоквітучих рослин», а також результативність просвітницької та природоохоронної діяльності щодо збереження рослинного світу, зв'язок з державними та громадськими екологічними організаціями при вирішенні екологічних проблем під час творчих презентацій. На підставі висновків журі конкурсу за активну роботу по формуванню екологічної культури учнівської молоді та пропаганду екологічних знань 6 агітаційних колективів України були визнані переможцями конкурсу і нагороджені грамотами, дипломами Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України та отримали цінні подарунки.

Учасники агітколективу «Паросток» загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів ім. В. Липинського с. Затурці Локачинського району Волинської області, крім грамоти від НЕНЦ та цінного подарунка, отримали Гран-прі та Пам'ятний кубок конкурсу.

## **VIII Всеукраїнський зліт учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів**

Зліт відбувся з 24 до 27 червня 2014 року на базі навчальних закладів Волинської області. У заході взяли участь делегації з 19 областей України: 58 вихованців, 45 керівників учнівських лісництв, представників лісових господарств.

У рамках зльоту було проведено виставку-презентацію досягнень учнівських лісництв та відкритий захист науково-дослідницьких робіт у галузі лісового господарства, науково-практичну конференцію «Педагогічна спадщина Сухомлинського у діалозі із сучасністю», а також екскурсії.

Діяльність учнівських лісництв презентувалась за такими напрямками: навчально-виховна робота; виробнича практика; експериментальна й дослідницька робота; організація змістовного дозвілля.

Члени учнівських лісництв – активні учасники трудових акцій та операцій, зокрема: «Майбутнє лісу у твоїх руках», «Місячник лісу і саду», «Ліси для нащадків», «Посади дерево» тощо. Під час трудових акцій та операцій члени учнівських лісництв проводять садіння дерев на нових площах, закладають шкільки дерев та кущів, огороджують та розселяють мурашники, збирають насіння дерев, заготовляють корми для підгодівлі тварин взимку, збирають лікарську сировину, виготовляють та розвішують годівнички, шпаківні, дуплянки, проводять патрулювання у пожежонебезпечний період, ведуть просвітницьку роботу серед ровесників і громадськості.

За підсумками роботи Зльоту кращою визнана команда юних лісівників Хмельницької області. Делегації Хмельницької області передана естафета проведення Всеукраїнського зльоту команд учнівських лісництв у 2015 році.

48 переможців зльоту були нагороджені грамотами НЕНЦ, Департаменту освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації та Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства.

## **Всеукраїнський форум учнівської та студентської молоді «Дотик природи»**

20 – 22 жовтня 2014 р. в м. Києві Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді проведено Всеукраїнський форум учнівської та студентської молоді «Дотик природи».

Форум проводився з метою виявлення та підтримки обдарованої студентської та учнівської молоді, примноження інтелектуального потенціалу держави, підготовки майбутньої наукової зміни, сприяння переходу України на інноваційний шлях розвитку, поліпшення якості природничої освіти. Студенти та учні старших класів з усієї України презентували власні науково-дослідницькі роботи з природничих наук у формі стендового захисту. У Форумі взяли участь понад 200 учасників: студенти, учні, наукові керівники та викладачі вищих навчальних закладів із 20 регіонів України. Форум проходив у межах VI Національної виставки-презентації «Інноватика в сучасній освіті». 70 учасників були нагороджені дипломами I-III ступенів Всеукраїнського форуму.

## **IV Всеукраїнський фестиваль «Україна-сад»**

Фестиваль проходив з 8 по 10 жовтня 2014 року. Мета заходу – підвищення ефективності дослідницької роботи з садівництва на навчально-дослідних ділянках, підготовка школярів до професійного самовизначення, відродження садівництва в Україні. Організатори Фестивалю – НЕНЦ спільно з Національним університетом біоресурсів та природокористування України та Інститут садівництва НААН України. Участь у фінальному етапі Фестивалю взяли команди загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів з 14 областей України: Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Полтавської, Рівненської, Сумської, Херсонської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської та м. Києва.

Відповідно до програми заходу було проведено: виставку-презентацію науково-дослідницьких робіт та виробничих досягнень з садівництва; семінар-практикум на базі Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України; посадку саджанців у плодovому саду «Україна - сад».

Науково-методичний супровід заходу здійснювали наукові співробітники відділу малопоширених плодово-ягідних культур Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка під керівництвом головного наукового співробітника, кандидата біологічних наук Н. В. Скрипченко та редакція журналу «Нескучный сад» (головний редактор С. М. Власенко).

Захід проведено за підтримки спонсорів: ТОВ «Водоспад – професійний садовий інструмент» (директор – кандидат технічних наук С. Р. Коженевський).

Під час проведення Фестивалю відбулися Симиренківські читання на тему «Дослідницька робота з садівництва в творчих учнівських об'єднаннях», метою яких є поширення передового педагогічного досвіду щодо взаємодії теорії та практики ефективного трудового виховання. Учасниками читань стали аспіранти, наукові та педагогічні працівники вищих, загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

### **Всеукраїнський фестиваль «Українська паляниця»**

Відповідно до наказу МОН України від 27.12.2013 № 1842 «Про затвердження Плану всеукраїнських та міжнародних заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2014 рік», на базі Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді 15 – 17 жовтня 2014 року було проведено фінальний етап Всеукраїнського фестивалю «Українська паляниця».

Мета та основні завдання цього заходу – залучення дітей та молоді до активної пізнавальної, пошукової та трудової діяльності; створення умов для самореалізації талановитих і обдарованих дітей та молоді; формування шанобливого ставлення до народних традицій; вивчення, систематизація та поширення передового досвіду щодо організації діяльності Музеїв хліба у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Участь у фінальному етапі Фестивалю взяли команди (65 учасників) загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів з 15 областей України: Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Кіровоградської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Херсонської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської та м. Києва. Відповідно до програми заходу проведено: презентацію діяльності Музеїв хліба або куточків

бережливого ставлення до хліба та виставку-презентацію хлібних виробів обрядового характеру з різних куточків України; конкурсні виступи учнівських колективів «Символ щастя і достатку – паляниця золота». Відповідно до рішення журі, 12 команд визнано призерами. Володарем Гран-прі фінального етапу Всеукраїнського фестивалю «Українська паляниця» визнано колектив вихованців Комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

## **2.2. Заочні заходи з учнівською та студентською молоддю**

### **Всеукраїнський еколого-натуралістичний похід «Біоцит-2014»**

Похід «Біоцит» проводиться з метою організації та залучення учнівської молоді до застосування та пропаганди біологічних методів захисту рослин, охорони корисних видів безхребетних, створення сприятливих умов для їхнього існування, поширення знань про корисну роль безхребетних, їхньої значущої ролі в екосистемі та регуляції чисельності шкідливих комах, а також контролю за дотриманням законодавства щодо охорони тваринного світу, в тому числі комах, які занесені до Червоної книги України (незаконне виловлювання, руйнація біотопів тощо). На перегляд журі подано 107 робіт за операціями: «Мурашка» (48 робіт), «Джміль» (19 робіт), «Махаон» (14 робіт), «Реміза» (5 робіт), 12 комплексних робіт (кілька операцій разом). Учасниками конкурсу була проведена цікава робота з вивчення корисної ролі комах. Найпопулярнішим об'єктом досліджень були руді лісові мурашки. За кращі показники проведеної роботи в еколого-натуралістичному поході «Біоцит» 85 переможців були нагороджені грамотами НЕНЦ.

### **Всеукраїнський конкурс навчально-дослідних земельних ділянок**

Цей конкурс проводиться з метою розвитку мережі навчально-дослідних земельних ділянок у загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах України, підвищення ефективності та якості дослідницької роботи, задоволення потреб учнів у професійному самовизначенні, залучення їх до практичної діяльності. Провідна роль у роботі навчально-дослідних земельних ділянок належить сільськогосподарському дослідництву. Учні активно брали участь у дослідницькій роботі, а саме: проводили агротехнічні заходи, фенологічні

спостереження за сільськогосподарськими культурами, оформляли дослідницькі роботи. В конкурсі брали участь представники 21 області України, надіслано на розгляд оргкомітету понад 200 конкурсних робіт. Відповідно до підсумкового рішення журі конкурсу, визнано 75 переможців.

**Всеукраїнський заочний конкурс-огляд внутрішнього та зовнішнього озеленення навчальних закладів «Галерея кімнатних рослин»**

Цей конкурс проводиться з метою залучення учнівської молоді до роботи з озеленення та благоустрою території, формування екологічної культури особистості, активізації пізнавальної, творчої та просвітницької діяльності учнів, покращення стану внутрішнього та зовнішнього озеленення загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

Проведення конкурсу передбачає виявлення, підтримку, поширення та пропаганду кращого досвіду внутрішнього та зовнішнього озеленення шкіл та позашкільних навчальних закладів, приведення до належного вигляду територій закладів освіти, активізацію навчально-виховного процесу в школах та позашкільних навчальних закладах шляхом створення та приведення до відповідного стану куточків живої природи, колекцій кімнатних рослин, збагачення їх видового складу; розробку планів та проектів озеленення приміщень та територій навчальних закладів.

На конкурс було надіслано 149 кращих робіт із Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Київської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Херсонської, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей та АР Крим.

За проведену змістовну практичну та теоретичну роботу переможців конкурсу-огляду внутрішнього та зовнішнього озеленення навчальних закладів «Галерея кімнатних рослин» було нагороджено грамотами НЕНЦ: серед учнів – 42 переможці, серед творчих учнівських об'єднань – 28 переможців, серед учителів та керівників творчих учнівських об'єднань – 9 переможців, серед навчальних закладів – 8 переможців.

### **Всеукраїнська трудова акція «Дослідницький марафон»**

Метою акції є сприяння розвитку дослідницької роботи в загальноосвітніх і позашкільних закладах України та виявлення і розповсюдження кращого досвіду, традицій, нових напрямів в організації роботи на навчально-дослідних земельних ділянках, розвиток мережі гуртків сільськогосподарського профілю.

Проведення акції активізувало роботу по відновленню НДЗД, в багатьох навчальних закладах відроджено кращі традиції дослідництва і натуралістичної роботи. 45 переможців акції «Дослідницький марафон» були нагороджені грамотами НЕНЦ за високий рівень виконання дослідницьких і практичних робіт в галузі сільського господарства.

### **Всеукраїнський конкурс школярів та учнівської молоді «Вчимося заповідувати»**

Відповідно до Закону України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки», враховуючи перспективу входження Національної екологічної мережі до Пан'європейської екомережі, ґрунтуючись на тому, що збереження біотичного та ландшафтного різноманіття України є одним із пріоритетних напрямів природоохоронної діяльності, НЕНЦ провів III етап щорічного Всеукраїнського конкурсу «Вчимося заповідувати». Мета заходу – дослідження стану водно-болотних угідь, їхньої біоти (рослинний та тваринний світ), підготовка документів на заповідання територій або пропозицій щодо включення водно-болотного угіддя до списку тих, що мають загальнодержавне значення; вивчення стану прибережних захисних смуг та водоохоронних зон малих річок; виявлення та фіксації порушень природоохоронного законодавства й, насамперед, «Водного кодексу України». Учасниками конкурсу стали загальноосвітні, позашкільні навчальні заклади, ліцеї, гімназії, окремі гуртки. Всього надіслано понад 134 роботи з 22 областей України. 24 переможця були нагороджені грамотами НЕНЦ за змістовну роботу по вивченню і збереженню природи рідного краю, практичну природоохоронну діяльність, спрямовану на заповідання водно-болотних угідь.

**Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку (для вікової категорії від 12 до 15 років включно (заочно-очний))**

З метою всебічної підтримки обдарованої молоді, сприяння модернізації змісту науково-дослідницької, експериментальної та практичної діяльності учнівської молоді, а також відповідно до листа МОН 1/9-137 від 11.03.2014 р. «Про проведення Всеукраїнського конкурсу винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку (для вікової категорії від 12 до 15 років включно)», Центр провів Всеукраїнський конкурс винахідницьких та раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку для учнів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, які займаються дослідницько-експериментальною діяльністю в галузі біології, віком від 12 до 15 років. Конкурс проходив у два етапи. До участі в очному етапі (з 14 травня по 16 травня 2014 року) було запрошено переможців заочного етапу конкурсу. Учасниками стали 52 представники з 13 регіонів України. Учасники працювали в таких секціях: біологія, хімія, екологія та проблеми довкілля, науки про Землю, науки про людину, точні та інженерні науки. Переможцями Всеукраїнського конкурсу визначено 29 учасників.

**Всеукраїнська Інтернет-олімпіада «Крок до знань 2014»**

З метою впровадження інноваційно-освітніх методів і технологій у навчальних закладах України, забезпечення інтеграції вітчизняної освіти і науки у європейський та світовий простір, НЕНЦ з 4 лютого по 12 травня 2014 р. провів Всеукраїнську Інтернет-олімпіаду «Крок до знань 2014». Учасниками Олімпіади стали учні загальноосвітніх, професійно-технічних і позашкільних навчальних закладів віком від 12 до 18 років включно (6-11 класи), що змагалися у трьох категоріях: Біологія, Географія та Екологія.

У I етапі Олімпіади взяли участь 316 учнів: 6 клас – 9 учасників; 7 клас – 40 учасників; 8 клас – 42 учасники; 9 клас – 70 учасників; 10 клас – 86 учасників; 11 клас – 68 учасників. Відповідно до Положення про проведення Олімпіади за підсумками I етапу до участі у II етапі були допущені учасники,



які набрали не менше 50 балів за результатами тестування. 65 учасників стали переможцями Олімпіади.

### **Всеукраїнський конкурс “Парки — легені міст і сіл”**

У ході конкурсу учнівською молоддю закладені нові парки, лісопарки, алеї, захисні смуги та інші об'єкти зеленого будівництва.

У шкільних розсадниках діти вирощували посадковий матеріал плодово-декоративних дерев, кущів, квітів, якими озеленювали та прикрашали території шкіл, вулиці, дитячі садочки, історичні та пам'ятні місця, передавали його іншим організаціям. Школярі вивчали сучасні напрями паркобудівництва, історію зеленого будівництва і садово-паркового мистецтва в світі, Україні. Результати вивчення відображені у рефератах школярів, альбомах, таблицях.

У заході взяли участь учнівські колективи з 14 областей України: АР Крим, Вінницької, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Полтавської, Рівненської, Тернопільської, Житомирської, Херсонської, Запорізької, Львівської, Миколаївської, Чернігівської, Хмельницької. Грамотами НЕНЦ нагороджені 83 учасники, 78 учасникам надано подяки.

### **Природоохоронно-пропагандистська акція «Птах року 2014 - серпокрилець»**

З метою привернення уваги учнівської молоді до проблем охорони птахів та їхніх природних біотопів, залучення учнів до активної природоохоронної роботи, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді та Українське товариство охорони птахів провели щорічну *природоохоронно-пропагандистську акцію «Серпокрилець – птах року 2014»*.

У рамках акції в навчальних закладах було сплановано та проведено низку заходів, зокрема: вивчення біології серпокрильця шляхом організації експедицій (екскурсій), виступи агітбригад, різноманітні конкурси, тематичні заняття, бесіди. В ході акції було проведено моніторинг сучасного стану поширення та чисельності птахів, вивчено біологію гніздування птаха, досліджено вплив господарської діяльності людини на чисельність цього виду. Окрім цього, було проведено масштабну природоохоронно-просвітницьку

роботу. Представлені матеріали свідчать про безпосередню участь школярів у вирішенні ряду природоохоронних проблем у ході еколого-натуралістичної дослідницької роботи.

### **Всеукраїнська акція «День зустрічі птахів»**

Відповідно до Плану всеукраїнських і міжнародних очно-заочних масових заходів з учнівською та студентською молоддю Міністерства освіти і науки України, протягом 2013 – 2014 навчального року в навчальних закладах України проходила Всеукраїнська акція «День зустрічі птахів», яка проводиться з метою актуалізації уваги учнівської молоді до сучасних проблем приваблювання і охорони, поширення і збільшення чисельності та видового різноманіття перелітних птахів. Участь у акції брали педагогічні працівники та учні 1-11 класів загальноосвітніх шкіл та вихованці позашкільних навчальних закладів АР Крим, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Київської, Луганської, Львівської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Черкаської, Чернівецької областей, м. Києва (265 проектів). Відповідно до рішення журі, було оголошено 46 переможців та надано подяки 20 педагогам.

### **Конкурс на кращі ілюстрації до творів Шевченка**

У 2014 році культурна громадськість України і всього світу відмічає 200-річчя з дня народження великого українського поета та мислителя Тараса Григоровича Шевченка. З цього приводу редакція журналу «Паросток» Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України з 2 жовтня до 25 грудня 2013 року провела Конкурс на кращі ілюстрації до творів Шевченка. Загалом на конкурс було надіслано 68 робіт. На підставі висновків журі конкурсу визнано переможцями конкурсу на кращі ілюстрації до творів Т. Шевченка 23 учасників.

### **Всеукраїнський конкурс дитячих малюнків «Природа України очима дітей в різні пори року»**

Мета конкурсу – формування екологічної культури та національної свідомості школярів та молоді, розвиток естетичних здібностей засобами художньої творчості. Захід проведений спільно з Українським товариством

охорони природи до Міжнародного дня Землі та Всесвітнього дня охорони навколишнього природного середовища.

Учасниками конкурсу стали учні загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів, вихованці позашкільних навчальних закладів, члени громадських екологічних організацій з 20 областей України: Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької, Чернігівської та м. Києва.

На конкурс було надіслано 1 176 малюнків. Переможцями конкурсу визнано 156 учасників.

### **Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка «Зоологічна галерея»**

Відповідно до Плану всеукраїнських і міжнародних очно-заочних масових заходів з учнівською та студентською молоддю Міністерства освіти і науки України, з січня по квітень 2014 року в навчальних закладах України проходив заочний конкурс дитячого малюнка «Зоологічна галерея», який сприяє розвитку бережливого ставлення до природи, творчої художньої активності учнівської молоді в анімалістичному жанрі. Участь у конкурсі брали учні 7-9 класів загальноосвітніх шкіл та вихованці позашкільних навчальних закладів: Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Кіровоградської, Київської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької областей. Загалом на розгляд оргкомітету було представлено понад 300 творчих робіт.

На підставі рішення журі переможцями конкурсу було визнано 50 учасників.

### **Новорічно-різдвяна виставка "Новорічна композиція"**

З метою екологічного, природоохоронного та естетичного виховання учнівської молоді та залучення до громадського руху за збереження від порубок дерев хвойних порід і поширення досвіду цієї діяльності серед молоді, з 20

грудня 2013 року по 25 січня 2014 року проведена традиційна щорічна новорічно-різдвяна виставка "Новорічна композиція".

На розсуд широкого загалу учнівської молоді, педагогів, гостей Центру були представлені 550 робіт, виконані учнями у довільній формі за напрямом «Новорічна флористика».

Презентовані на виставку роботи були виконані учнями у довільній формі за такими номінаціями: стилізована ялинка, новорічний букет, новорічна композиція, новорічний вінок, сюжетна композиція, новорічна картина чи колаж, новорічний подарунок.

Кожен рік юннати створюють своєрідну новорічно-різдвяну галерею своїх творчих робіт, виконаних на достатньо високому рівні. З дотриманням вимог конкурсу досить змістовну експозицію в рамках виставки "Новорічна композиція" було презентовано такими закладами: комунальним закладом "Станція юних натуралістів" Рівненської обласної ради, Житомирським обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Волинським обласним еколого-натуралістичним центром, Луганським обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, еколого-натуралістичним відділом КЗ "Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості", КЗ "Чернігівська обласна станція юних натуралістів". 264 учасники визнано переможцями заходу.

### **Всеукраїнська акція «День юного натураліста»**

Метою акції є активізація роботи з учнівською молоддю щодо формування екологічної культури, залучення до практичної природоохоронної діяльності та інших біологічних напрямів, підвищення ефективності навчально-дослідницької роботи вихованців, учнів на навчально-дослідних земельних ділянках і задоволення потреб у професійному самовизначенні та творчій самореалізації. В акції взяли участь навчальні заклади з 22 регіонів України. На розгляд оргкомітету було представлено 158 звітів. За ефективну організаційно-масову роботу по залученню учнівської молоді до практичної природоохоронної діяльності переможці акції були нагороджені грамотами НЕНЦ.

## **V етап Всеукраїнського науково-освітнього проекту «Оптимізація озеленення території навчальних закладів»**

НЕНЦ спільно з Національним ботанічним садом ім. М. М. Гришка НАН України та Науковим центром екомоніторингу та біорізноманіття мегаполісу НАН України, починаючи з 2008 року, оголосили цей науково-освітній проект довгостроковим. Учасниками V етапу науково-освітнього проекту «Оптимізація озеленення території навчальних закладів» стали учні, учнівські та педагогічні колективи з 12 областей України: Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Кіровоградської, Луганської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської. Загалом на адресу оргкомітету надійшло 42 науково-освітні проекти.

На підставі протоколу № 1 засідання комісії по підведенню підсумків Всеукраїнського науково-освітнього проекту «Оптимізація озеленення території навчальних закладів» від 10.02.2014 р., 18 учнів, учнівських та педагогічних колективів, що показали високі результати у виконанні завдань проекту, були нагороджені грамотами НЕНЦ.

### **2.3. Проведення масових заходів профорієнтаційного напрямку з учнівською молоддю**

#### **Всеукраїнська трудова акція «Кролик»**

Акція проводиться з метою надання учням теоретичних знань з питань біології кролів, технологій їхньої годівлі, систем утримання, методів розведення; ознайомлення з основами економіки та менеджменту в галузі кролівництва; підготовки підростаючого покоління до роботи в умовах ринкових відносин, самостійного ведення господарства; формування в учнів свідомого, відповідального ставлення до роботи; надбання досвіду ведення господарства. Участь в Акції брали навчальні заклади із 20 регіонів України, а саме: АР Крим, Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської та Чернівецької областей. Найбільш активну участь взяли навчальні заклади Вінницької, Волинської,

Дніпропетровської, Донецької, Полтавської та Рівненської областей. Загалом на розгляд оргкомітету було представлено 70 проектів. Відповідно до рішення журі переможцями трудової акції «Кролик» визнано 47 проектів.

### **Всеукраїнська акція «Годівничка»**

Акція проводиться з метою виховання ціннісного ставлення до біорізноманіття, проведення широкої просвітницької роботи та практичних дій з охорони та збереження орнітофауни. Участь у Акції брали учні загальноосвітніх та вихованці позашкільних навчальних закладів АР Крим, Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Луганської, Львівської, Одеської, Рівненської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Чернігівської, Чернівецької областей, м. Києва. Загалом на розгляд оргкомітету було представлено понад 300 проектів. Нагороджено грамотами НЕНЦ 49 переможців.

### **Всеукраїнська трудова акція школярів «Плекаємо сад»**

Акція проводилась з метою виховання сучасного господаря, здатного працювати в умовах ринкової економіки, формування творчої працелюбної особистості, економічного і трудового виховання учнів, привернення уваги органів влади та громадськості до проблем сільської школи. Було представлено 84 роботи з 18 областей нашої держави: Донецької, Тернопільської, Вінницької, Чернігівської, Дніпропетровської, Запорізької, Сумської, Рівненської, Херсонської, Волинської, Кіровоградської, Чернівецької, Івано-Франківської, Черкаської, Полтавської, Житомирської, Миколаївської, Одеської. Порівняно з 2013 роком збільшилась кількість учасників, зокрема, більше родин, адже участь сім'ї у акції – найдієвіша форма трудового виховання підростаючого покоління. За змістовні досягнення у навчально-дослідницькій роботі та практичній діяльності в галузі садівництва 31 переможець Всеукраїнської акції було нагороджено грамотами НЕНЦ.

### **Всеукраїнська трудова акція «Парад квітів біля школи»**

Трудова акція учнівської молоді "Парад квітів біля школи" проводилася Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді

Міністерства освіти і науки України та обласними ЕНЦ (СЮН) України. Акція передбачає активізацію роботи загальноосвітніх закладів по благоустрою та покращенню стану їх зовнішнього озеленення; спрямування зусиль навчальних закладів на спільні практичні дії по оздоровленню навколишнього середовища та благоустрою прилеглої території; розвиток в учнів почуття дбайливого господаря закладу, в якому вони навчаються. На конкурс було надіслано 123 роботи з таких областей України: Рівненська, Волинська, Вінницька, Закарпатська, Чернігівська, Луганська, Львівська, Чернівецька, Хмельницька, Дніпропетровська, Сумська, Полтавська, Запорізька, Житомирська, Одеська, Херсонська, Донецька, Кіровоградська, Івано-Франківська, Черкаська, Миколаївська, Тернопільська та АР Крим. За проведену практичну роботу по розробці та впровадженню проектів озеленення навчальних закладів були нагороджені грамотами НЕНЦ 11 навчальних закладів, 26 гуртків, відзначена робота 23 учнів та 6 педагогів.

### **Всеукраїнська виставка-конкурс «Український сувенір»**

Виставка проходила з 8 по 24 січня 2014 року. У виставці-конкурсі брали участь учні й учнівські колективи позашкільних закладів, шкіл, сімейні колективи з 21 області України, м. Києва, м. Севастополя, АР Крим (496 учасників). На розсуд широкого загалу учнівської молоді, педагогів, батьків, гостей Центру були представлені вироби, виготовлені з глини, дерева, лози, соломи, трави, тканини, паперу, солоного тіста, які відповідають поняттю «сувенір» і представляють собою зразки традиційних та копії стародавніх іграшок, дизайнерські вироби, сучасні саморобні іграшки і предмети вжитку, де органічно поєднуються національні художні традиції та сучасні тенденції формотворення в кількості 350 виробів. Ця виставка-конкурс проводиться з метою формування національної свідомості учнівської молоді через залучення її до пізнання джерел і процесу творення українського народного мистецтва; сприяння налагодженню духовного контакту дитини та батьків у процесі спільної творчості на традиційному ґрунті; стимулювання розвитку творчого пошуку, художнього смаку при виконанні творчих робіт з використанням традиційних матеріалів і технік; співпраці та обміну досвідом між осередками

дитячої творчості; популяризації дитячої художньої творчості через засоби масової інформації.

За активну участь у пошуково-дослідницькій діяльності з питань пізнання джерел і процесу творення народного мистецтва, творчій самореалізації, всебічному розвитку талановитої учнівської молоді та готовності її до участі в соціокультурному житті поліетнічного світу, було нагороджено грамотами НЕНЦ 55 переможців I вікової категорії Всеукраїнської виставки-конкурсу, 125 – II та 8 переможців III вікової категорії.

#### **2.4. Проведення масових заходів рекреаційного напрямку з учнівською молоддю**

На базі Всеукраїнського профільного оздоровчого табору «Юннат» проведено літнє оздоровлення переможців всеукраїнських конкурсів, акцій, операцій. Це був сімдесят дев'ятий сезон літнього оздоровлення юних обдарувань зі всієї України. Відкриття літньої профільної табірної зміни відбулось 18 серпня 2014 року. Метою перебування дітей в таборі було: оздоровлення та забезпечення культурно-інтелектуального середовища для розкриття талантів та розвитку творчих здібностей юннатів.

З 18 по 22 серпня 2014 року проведена профільна зміна для переможців Всеукраїнського фестивалю «Природа і творчість». Юні майстри з лозоплетіння стали учасниками Міжнародного еколого-мистецького пленеру «Діалог з природою», організованого Національною спілкою художників України.

З 20 по 22 серпня 2014 року на базі табору було проведено профільну оздоровчу зміну учасників Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Казкова країна». Участь у заключному, фінальному етапі конкурсу взяли 12 команд, переможці відбіркового етапу, з різних регіонів України, у кількості 40 дітей та керівники делегацій. Під час конкурсу учасники створювали квіткові композиції: квітковий килим чи квіткову скульптуру (на вибір) з підготовленого матеріалу та попередньо створеними ескізами. Розмір квіткового килима від 1,2 x 1,2 м, висота квіткової скульптури не менше 0,6 м.



Природний матеріал (квіти, листя, мох, плоди тощо) становлять не менше 70 відсотків композиції.

Цьогорічний конкурс мав тему «Казкова країна» і проводився у двох номінаціях: «Квіткові килими» та «Флористична скульптура». Хоча тема була визначена, захід проводився в переддень Дня Незалежності і більшість представлених робіт мали патріотичну тематику.

Всі діти табору «Юннат» виявили бажання виготовити лист-подарунок пораненому. 21 серпня 2014 р. юннати відвідали поранених з зони АТО в Київському військовому госпіталі і передали воїнам листівки та сувеніри, виготовлені власноруч.

Для учасників конкурсу було організовано цікаве дозвілля, вони мали змогу відвідати Національний музей-заповідник «Києво-Печерська Лавра», музей Чорнобиля та помилуватися історичними місцями столиці України.

Протягом літа у таборі «Юннат» оздоровилися 85 учнів загальноосвітніх та вихованців позашкільних навчальних закладів – переможців всеукраїнських конкурсів, акцій.

## **2.5. Діяльність Центру щодо підтримки воїнів АТО та дітей, тимчасово переселених з Донецької та Луганської областей**

Події, які відбуваються в нашій країні, не залишили байдужими юннатів Центру. В день відкриття оздоровчої табірної зміни «Юннат» в НЕНЦ приймали дітей, тимчасово переселених із зони АТО, які проживають в реабілітаційному центрі «Ковчег» (Пуща Водиця). Творчий куратор Анжеліка Рудницька, член Національної спілки художників України, спільно з художниками Вікторією Білосвітовою та Євгеном Маслієм провели майстер-класи з кераміки. Кожен з дітей виготовив свій оберіг.

Юні квітникарі відвідали поранених військовослужбовців у Головному військовому клінічному госпіталі. Вихованці гуртків «Юні садівники» Національного еколого-натуралістичного центру МОН України звернулися до юннатів всієї України із пропозицією щодо проведення Всеукраїнської благодійної акції «Підтримай пораненого» на підтримку поранених військовослужбовців внаслідок виконання бойових завдань в рамках

проведення заходів АТО. Акція спрямована на підтримку військовослужбовців, які отримали поранення внаслідок виконання бойових завдань в рамках проведення заходів АТО та знаходяться на лікуванні у військових медичних закладах Міністерства оборони України. Юннати передали до військових госпіталів продукцію садівництва, овочі, лікарські рослини, провели благодійні ярмарки з продажу сільськогосподарської продукції та передали кошти (1 000 грн.) для лікування поранених.

Екологічний театр аматорів «ЕТА-П НЕНЦ» здійснив постановку спектаклю «Снігова королева». Зібрані кошти будуть направлені на підтримку бійців у зоні АТО.

### **III. Участь учнівської молоді у міжнародних науково-освітніх проектах та програмах**

З метою інтеграції національної освіти в європейський та світовий освітні простори Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді протягом останнього десятиріччя потужно розвиває міжнародну співпрацю. На національному рівні це здійснюється через участь юннатів України у фіналах дванадцяти міжнародних конкурсів: Міжнародного конкурсу екологічних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище», Всесвітнього конкурсу науково-технічної творчості молоді Intel ISEF, Міжнародної Олімпіади Проектів I-SWEEP, Міжнародного конкурсу INFORMATRIX, Міжнародного конкурсу INESPO, конкурсу винахідників «Leonardo Da Vinci», олімпіади екологічних проектів INEPOEuroasia, Балтійського науково-інженерного конкурсу, щорічної Білоруської конференції учнів, Білоруського конкурсу науково-біологічних робіт учнів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, Міжнародного Фестивалю молодих науковців E(x)plory тощо.

На виконання пункту 40 Плану всеукраїнських і міжнародних заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2014 рік, затвердженого наказом МОН від 27.12.2013 № 1842, Державної цільової програми розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року (постанова Кабінету Міністрів України №785 від 27.08.2010) та Указу Президента України від 30.09.2010 № 927/ 2010 «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і

талановитих дітей та молоді», з метою залучення обдарованої учнівської молоді в галузі природничих наук до участі у міжнародних заходах, протягом 2014 року педагогічним колективом Національного еколого-натуралістичного центру проведена потужна робота щодо підготовки та організації участі українських команд у фіналах одинадцяти міжнародних конкурсів (8 очного та 3 заочного типу).

НЕНЦ здійснює активну діяльність щодо створення системи пошуку підтримки обдарованої молоді та розвитку дослідницько-експериментального напрямку еколого-натуралістичного профілю в позашкільній освіті.

З метою підготовки українських команд для участі у фіналах міжнародних конкурсів на базі НЕНЦ була організована Всеукраїнська школа з підготовки учасників міжнародних конкурсів.

Такий підхід підготовки команд до участі у конкурсах, вагомість одержаних результатів отримали високу оцінку членів журі міжнародних конкурсів. І як результат, перемоги у фіналах міжнародних конкурсів. А саме:

### **I. Балтійський науково-інженерний конкурс**

4 – 7 лютого 2014 року в м. Санкт-Петербург, Російська Федерація, проходив ювілейний X Балтійський науково-інженерний конкурс – міжнародний конкурс наукових та технічних робіт учнів. Підсумки участі української команди:

**Мальцева Дар'я**, учениця 11 класу Комунального навчального закладу "Хіміко-екологічний ліцей" Дніпропетровської міської ради, блискуче захистила свою роботу перед поважним науковим журі та виборола **1 МІСЦЕ та особливу відзнаку «КРИШТАЛЕВА КУЛЯ: ДОСКОНАЛІСТЬ ЯК НАДІЯ»**. Слід відзначити, що ця відзнака була в цьому році започаткована вперше та вручена всього двом учасникам серед 260.

### **II. XVIII Білоруська конференція учнів**

28 лютого – 2 березня 2014 року на базі навчального закладу «Мінський державний обласний ліцей» (Республіка Білорусь) відбулася XVIII Білоруська конференція учнів.

Із шести учасників української команди четверо отримали призові місця, а саме:

**секція «Інформатика» дипломом I ступеня:**

- Карп Маркіян, учень 9 класу Львівської гімназії "Євшан". Тема проекту: "Trolleybus way". Категорія: «Інформатика».
- Швайка Дмитро, учень 11 класу Красноармійського міського ліцею "Надія" Донецької області. Тема проекту: «Система відстеження голови "HeadTracker"». Категорія: «Інформатика».

**секція «Біологія» II місце**

Ковтун Ірина, учениця 10 класу Одеського навчально-виховного комплексу № 84 "Спеціалізована школа I-III ступенів з поглибленим вивчення іноземних мов - загальноосвітня школа I-III ступенів". Тема роботи: «Видова різноманітність та екологічна характеристика губок (SPONGIA) деяких районів Чорного моря».

**III місце**

Спіріна Валерія, учениця 11 класу Комунального закладу освіти "Середня загальноосвітня школа №49" Дніпропетровської міської ради. Тема роботи: «Морфометричні мінливості *Drosophila melanogaster* під впливом йонів  $Ba^{2+}$ ». Категорія: «Біологія».

**III. Міжнародний Фестиваль молодих науковців E(x)plory.**

Міжнародний Фестиваль молодих науковців E(x)plory, який проводився з 27 по 29 березня 2014 р. в місті Гдиня (Польща). Україну представляли переможці Всеукраїнського конкурсу «Intel-ЕкоУкраїна-2014», а саме:

Кусяк Василь, учень 9 класу Житомирської ЗОШ I-III ст. №28. Тема проекту: «Адсорбція іонів  $Pb^{2+}$  нанокompозитами на основі високодисперсного  $Fe_3O_4$  модифікованого  $SiO_2$ ,  $TiO_2$ »;

Гуменюк Іван, учень 9 класу Красилівського НВК "Гімназія та ЗОШ I ст." Хмельницької області. Тема проекту: «Водозабірний самоочисний фільтр широкого застосування».

Рішенням представницького наукового журі Фестивалю E(x)plory Кусяк Василь та Гуменюк Іван відмічені в десятці найкращих учасників Фестивалю.

#### **IV. Міжнародний конкурс наукових та мистецьких робіт учнів «Genius» -2014.**

З 15 по 20 червня 2014 року у місті Освего (штат Нью-Йорк, США) відбулася чергова Міжнародна олімпіада наукових та мистецьких проектів GENIUS Olympiad.

Цього року Україну представляла переможниця конкурсу «Intel Еко-Україна 2014» Анастасія Іванова, учениця 11 класу Київського природничо-наукового ліцею №145 з проектом в категорії «Наука: Ресурси та Енергія» на тему «Установка для опріснення води за рахунок непрямого випаровування і конденсації в одному апараті». За результатами конкурсу Анастасія Іванова здобула **друге місце** серед учасників з 54 країн та 33 штатів.

#### **V. Міжнародний конкурс «INFOMATRIX – 2014» м. Бухарест (Румунія).**

«INFOMATRIX -2014», який проходив у Бухаресті (Румунія) в період з 8 по 12 травня 2014 р.

Результати участі у конкурсі української команди:

**всі 6 учасників української команди вибороли призові місця.**

##### **Срібло вибороли:**

1. Лук'янов Сергій Сергійович, учень 11-А класу гімназії НВК “Домінанта” м. Києва. Науковий керівник: Хован І. В. Робота: «Розробка інноваційних окулярів і комп'ютерних ігор для лікування косоокості у дітей»;
2. Командний проект: Дмитро Коливай, Кес Альперен, учні 7 класу Міжнародної школи I-III ступенів «Меридіан» м. Києва. Науковий керівник: Alі Eugen Ascu, заступник директора Міжнародної школи I-III ступенів «Меридіан». Робота: «Physics App».

##### **Бронзові нагороди отримали:**

1. Головаченко Антон Олександрович, студент II курсу Національного авіаційного університету. Наукові керівники: Азарсков Валерій Миколайович, лауреат Державної премії та Премії ім. академіка М. К. Янгеля Національної академії наук України, академік Міжнародної Слов'янської академії наук, доктор техн. наук, професор; завідувач кафедри систем управління літальних апаратів Національного авіаційного університету; Головаченко Тетяна

Олександрівна, викладач факультету інформатики та обчислюваної техніки НТУУ «КПІ». Робота: «UMEP (Universal Medical Exoskeleton Platform)».

2. Кривий Дмитро Вікторович, студент 1 курсу Вінницького національного технічного університету. Науковий керівник: Азаров Олексій Дмитрович. Робота: «Проект СКІФ. Інтелектуальний програмно-апаратний комплекс для проведення пошуково-рятувальних та антитерористичних операцій».

3. Лановий Роман Олександрович, учень 10 класу Гавришівської СЗШ I-III ступенів Вінницького району Вінницької області. Науковий керівник: Кривий Віктор Григорович. Робота: «Система контролю обробітку ґрунту».

## **VI. Міжнародний конкурс I-SWEEEP (Міжнародна Олімпіада Проектів на тему Стабільного Світу)**

З 30 квітня до 5 травня ц.р. у місці Х'юстон (штат Техас, США) відбувся Міжнародний конкурс I-SWEEEP (Міжнародна Олімпіада Проектів на тему Стабільного Світу). I-SWEEEP – це інноваційна виставка наукових проектів. У 2014 році взяли участь 556 учнів із 66 країн світу та 44 штатів США. Учасники представляли 385 проектів.

Україну представляли переможці конкурсу «Intel Еко-Україна 2014». Склад української команди:

Командний проект:

1. Дорохін Віктор, учень 11 класу Алуштинської ЗОШ №2 АР Крим, та Чечілова Марта, учениця 9 класу Алуштинської ЗОШ №2 АР Крим, вихованці Центру дитячої та юнацької творчості Алуштинської міської ради АР Крим. Тема проекту: «Динамічне моделювання розвитку парку».

Індивідуальний проект:

2. Шкірко Святослав, учень 11 класу Монастирецького НВК Львівської області. Тема проекту: «Інтерметалічна сполука як GD2Ni2Sn потенційний водень – сорбційний матеріал».

Результат участі української команди у конкурсі **I-SWEEEP - 2014**  
**третє основне місце** - Дорохін Віктор та Чечілова Марта (командний проект).

**четверте місце** - Шкірко Святослав.

## VII. Міжнародний конкурс Intel ISEF – 2014

З 12 по 16 травня ц.р. у Лос-Анджелесі (США) відбувся Міжнародний конкурс науково-технічної творчості для школярів Intel ISEF 2014. Участь у конкурсі взяли три учасники з індивідуальними проектами, переможці Всеукраїнського конкурсу «Intel-ЕкоУкраїна-2014» - національний етап Міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів Intel ISEF 2014 (International Science and Engineering Fair):

Склад української команди:

1. Жукровська Ксенія, учениця 11 класу Львівської академічної гімназії.  
Тема проекту: «Вплив надекспресії гена bldDAT на морфогенез та вторинний метаболізм *Actinoplanes teichomyceticus*».
2. Литовченко Михайло, вихованець КЗ «Дніпропетровський обласний еколого-натуралістичний центр, учень 10 класу КНЗ "Хіміко-екологічний ліцей" м. Дніпропетровська. Тема проекту: «Автономна опріснювальна установка, що працює завдяки енергії хвиль».
3. Гордейчик Арсеній, вихованець Київського Палацу дітей та юнацтва.  
Тема проекту: «Біологічна активність штамів молочнокислих бактерій та їх пробіотичні властивості».

Результати участі української команди у конкурсі:

Михайло Литовченко посів **третє місце** в категорії "Енергетика і транспорт" та отримав **спеціальну нагороду** від партнерів Intel ISEF фонду King Abdul - Aziz & his Companions Foundation for Giftedness and Creativity (третє місце, \$ 2 тис.).

Ксенія Жукровська була відзначена спеціальною нагородою від благодійної організації "Відкриті серця" (третє місце, \$ 1 тис.).

## VIII. Міжнародний конкурс екологічних проектів INESPO-2014

2 – 7 червня в м. Гаазі, Нідерланди, відбулася VI Міжнародна олімпіада екологічних проектів INESPO-2014 в рамках програми GLOBE. Цього року у конкурсі взяли участь більше ніж 100 учасників з майже 50 країн світу. Двоє учасників від України здобули призові місця.

Склад української команди:

- Михайло Литовченко, вихованець КЗ «Дніпропетровський обласний еколого-натуралістичний центр», учень 10 класу комунального навчального закладу «Хіміко-екологічний ліцей» м. Дніпропетровська, посів **2 місце** і отримав срібну медаль за роботу в категорії «Довкілля і фізика» на тему: «Автономна опріснювальна установка, що працює завдяки енергії хвиль».
- Дар'я Мальцева, вихованка КЗ «Дніпропетровський обласний еколого-натуралістичний центр», учениця 10 класу комунального навчального закладу «Хіміко-екологічний ліцей» м. Дніпропетровська, посіла **4 місце** за роботу в категорії «Довкілля і хімія» на тему: «Нерозчинний анод для пристроїв очищення води та водо підготовки на основі Ni-W».

#### **IX. Міжнародний художній конкурс «Календар GLOBE 2014» (заочний формат)**

У 2014 році НЕНЦ провів національний етап Міжнародного художнього конкурсу «Календар GLOBE 2014», за підсумками якого до Міжнародного оргкомітету були надіслані роботи переможців національного етапу.

На розгляд професійного журі з Міжнародної спільноти вчених програми GLOBE на конкурс надійшло більше 260 робіт від учнів з усього світу. За підсумками конкурсу роботи українських учасників програми GLOBE зайняли перші три призові місця з регіону Європа та Євразія, а саме:

**I місце** з регіону Європа та Євразія - **Стороженко Олександр**, учень 8 класу Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Керівник: Ромашко Людмила Миколаївна.

**II місце** з регіону Європа та Євразія - **Кохан Вікторія**, вихованка Шосткинського районного Будинку дитячої та юнацької творчості. Керівник: Ілліна Г. М.

**III місце** з регіону Європа та Євразія - **Михайловський Євген**, вихованець Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції. Керівник: Михайловська Тетяна Миколаївна.



Роботи учасників конкурсу "Календар GLOBE 2014" зараз знаходяться на виставці в Лабораторії Національного центру атмосферних досліджень (штат Колорадо, США). Більше 90 000 людей відвідують це місце щороку.

**Х. Міжнародний екологічний конкурс під гаслом «Правдивий світ птахів» (заочний формат)**

**Номінація 1: Мультимедійна презентація на тему: «Невловимі майстри багатьох царин» (учні IV-VI класів):**

**III місце**

Білоконь Руслана, 12 років, учениця 6 класу Чернівецької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 16 Чернівецької міської ради, вихованка гуртка «Юні квітникарі» Чернівецького обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Керівник: Капітанчук Г. П.

**Номінація 2. Документальний фільм «Ось виклик - птах на плані: птахи моїх околиць» (учні IV-VI класів):**

**I місце**

Проскурняк Анастасія, 12 років, вихованка гуртка «Основи екологічних знань» станції юних натуралістів м. Світловодська Кіровоградської області.

**III місце**

Габор Мар'яна, 11 років, учениця 6 класу загальноосвітньої школи I-III ступенів № 23 Рівненської міської ради, вихованка гуртка «Фотоекологи» Комунального закладу «Станція юних натуралістів Рівненської міської ради» Рівненської області. Керівник: Дужук Сніжана Андріївна, завідувач методичного відділу, керівник гуртків Комунального закладу «Станція юних натуралістів Рівненської міської ради» Рівненської області.

**Відзнака**

Михайлюк Уляна, 10 років, учениця 4 класу загальноосвітньої школи I-III ступенів с. Луковичів Іваничівського району Волинської області. Керівник: Левчук Лілія Володимирівна, вчитель загальноосвітньої школи I-III ступенів с. Луковичів Іваничівського району Волинської області.

**Номінація 3. Сторінка з нотатника «З щоденника пташиного мандрівника» (учні IV-VI класів):**

### **I місце**

Левківська Анастасія, 9 років, учениця 4 класу Миропільської гімназії Романівського району Житомирської області. Керівник: Лук'янчук Т. Є., вчитель Миропільської гімназії Романівського району Житомирської області.

### **II місце**

Гуляєв Андрій, 11 років, учень 5 класу Навчально-виховного комплексу Асканія-Нова «Загальноосвітня школа I-III ступенів - позашкільний навчальний заклад-гімназія» Чаплинської районної ради Херсонської області. Керівник: Гулієва Ірина Леонідівна, вчитель географії Навчально-виховного комплексу Асканія-Нова «Загальноосвітня школа I-III ступенів - позашкільний навчальний заклад-гімназія» Чаплинської районної ради Херсонської області.

### **Відзнака**

Молибог Ігор, 11 років, учень 5 класу Семенівської загальноосвітньої школи I-II ступенів Менської районної ради Чернігівської області. Керівник: Помилой Світлана Іванівна, вчитель біології Семенівської загальноосвітньої школи I-II ступенів Менської районної ради Чернігівської області.

### **Номінація 4. Фотографії «Птахи в об'єктиві» (5 - 6 років):**

#### **II місце**

Коліщенко Микита, 6 років, вихованець Криворізького дошкільного навчального закладу №130 Довгинцівського району м. Кривого Рогу Дніпропетровської області. Керівник: Лебединський Станіслав, тато.

#### **III місце**

Пономаренко Софія, 5 років, вихованка групи №4 «Джерельце» Сумського дошкільного навчального закладу (центр розвитку дитини) №36 «Червоненька квіточка» Сумської міської ради Сумської області. Керівник: Жадько Надія Анатоліївна, вихователь Сумського дошкільного навчального закладу (центр розвитку дитини) № 36 «Червоненька квіточка» Сумської міської ради Сумської області.

### **Номінація 4. Фотографії «Птахи в об'єктиві» (учні I-III класів):**

#### **I місце**

Горошко Олександр, 7 років, учень 1 класу загальноосвітньої школи I-III ступенів №12 м. Луцька. Керівник: Магеровська Ірина Федорівна, вчитель початкових класів загальноосвітньої школи I-III ступенів №12 м. Луцька.

### **II місце**

Луценко Аліна, 7 років, учениця 2 класу Чернобаївського навчально-виховного комплексу Білозерського району Херсонської області. Керівник: Соколенко Тетяна Віталіївна, вчитель початкових класів Чернобаївського навчально-виховного комплексу Білозерського району Херсонської області.

### **III місце**

Вознюк Юлія, 7 років, учениця 2 класу Радивилівського Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №1 - гімназія» Радивилівського району Рівненської області. Керівник: Попович Н. П.

## **Номінація 4. Фотографії «Птахи в об'єктиві» (учні IV-VI класів):**

### **I місце**

Собуцький Мирослав, 11 років, учень 6 класу загальноосвітньої школи №28 м. Рівного. Керівник: Гонтар А. І.

### **I місце**

Суботенко Вікторія, 9 років, учениця 4 класу Комунального закладу «Алчевська гімназія» м. Алчевська Луганської області. Керівник: Єлизарова Людмила Іванівна, вчитель початкових класів Комунального закладу «Алчевська гімназія» м. Алчевська Луганської області.

### **III місце**

Дашо Марта, 10 років, учениця 5 класу Львівської середньої спеціалізованої загальноосвітньої школи № 5 імені Іванни та Іллі Кокорудзів з поглибленим вивченням англійської мови. Керівник: Мартиник Тетяна Вікторівна, вчитель географії Львівської середньої спеціалізованої загальноосвітньої школи №5 імені Іванни та Іллі Кокорудзів з поглибленим вивченням англійської мови.

## **Номінація 5. Художні роботи «Птахи-диваки» (5 - 6 років):**

### **I місце**

Хоменко Софія, 6 років, вихованка гуртка народної творчості Комунального закладу «Фастівський центр позашкільної роботи» Фастівської міської ради Київської області. Керівник: Долинківська Наталія Віталіївна, керівник гуртка народної творчості Комунального закладу «Фастівський центр позашкільної роботи» Фастівської міської ради Київської області.

#### **II місце**

Корецький Сергій, 6 років, вихованець гуртка «Місто майстрів» Комунального комбінованого дошкільного навчального закладу № 88 «Казка» Довгинцівського району м. Кривого Рогу Дніпропетровської області.

#### **Номінація 5. Художні роботи «Птахи-диваки» (учні I-III класів):**

##### **I місце**

Величко Руслана, 8 років, учениця 2 класу Державної спеціалізованої художньої школи-інтернат I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» Зіньківського району Полтавської області. Керівник: Різниченко Валентина Павлівна, вчитель Державної спеціалізованої художньої школи-інтернат I-III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» Зіньківського району Полтавської області.

##### **Відзнака**

Ратушняк Ксенія, 8 років, учениця 2 класу, Щірова Дарина, 10 років, учениця 3 класу Позашкільного навчального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» м. Армянська Автономної Республіки Крим. Керівник: Козінець Людмила Володимирівна, керівник студії «Рукоділья» Позашкільного навчального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» м. Армянська Автономної Республіки Крим.

#### **Номінація 5. Художні роботи «SOS для видів птахів, що знаходяться під загрозою зникнення» (учні IV-VI класів):**

##### **I місце**

Олещук Анастасія, 11 років, учениця 6 класу середньої загальноосвітньої школи №49 м. Львова. Керівник: Лавренюк В. С., вчитель середньої загальноосвітньої школи №49 м. Львова.

##### **II місце**

Чухліч Вікторія, 11 років, вихованка гуртка «Чарівні барви» Центру дитячої та юнацької творчості м. Комсомольська Полтавської області. Керівник: Чалапа Анастасія Аркадіївна, керівник гуртків Центру дитячої та юнацької творчості м. Комсомольська Полтавської області.

#### **Номінація 6. Вірш «Пташині плітки» (учні I-III класів):**

##### **I місце**

Ізмайлов Олег, 9 років, учень 4 класу Брянківського навчально-виховного комплексу №17 Луганської області. Керівник: Жуковська Галина Олексіївна, вчитель початкових класів Брянківського навчально-виховного комплексу №17 Луганської області.

##### **II місце**

Деделюк Назар, 7 років, вихованець гуртка «Юні друзі природи» Снятинської районної станції юних натуралістів Снятинської районної ради Івано-Франківської області. Керівник: Шпарик Олександра Іванівна, керівник гуртка «Юні друзі природи» Снятинської районної станції юних натуралістів Снятинської районної ради Івано-Франківської області.

##### **Відзнака**

Маєвський Олег, 7 років, учень 1 класу Судилківського навчально-виховного комплексу Шепетівського району Хмельницької області. Керівник: Давидюк Ганна Андріївна, вчитель біології та початкових класів Судилківського навчально-виховного комплексу Шепетівського району Хмельницької області.

#### **XI. Міжнародний конкурс шкільних проєктів з енергоефективності „Енергія і середовище” (заочний формат).**

##### **Серед педагогів I місце:**

Шведун Ганна Григорівна, вчитель загальноосвітньої школи I-III ступенів №123» м. Кривого Рогу Дніпропетровської області за роботу на тему: «Гра «Енергетичні перегони».

На сьогоднішній день важливим є визнання суспільством значення позашкільної освіти як функціональної структурованої соціально-педагогічної системи, що ґрунтується на комплексі соціально-педагогічних умов, сприятливих для творчого розвитку особистості, формування її життєвої

компетентності та соціалізації. Тому одним із пріоритетних завдань НЕНЦ є виховання професійно зорієнтованих, озброєних відповідним науковим, дослідницьким інструментарієм молодих дослідників, які вже в школі та позашкільному навчальному закладі знають своє призначення, спрямування, наукове покликання і йдуть до вищих навчальних закладів, чітко розуміючи, в якій науковій галузі вони хочуть працювати. Це важливий аспект для зміцнення системи виявлення та підтримки обдарованої учнівської молоді в галузі природничих наук, створення реального ґрунту для формування успішної української науки, нової інтелектуальної еліти держави.

#### **Х. Міжнародний дитячий екологічний форум «Зелена планета-2014»**

За значний внесок у справу формування екологічної культури дітей і підлітків, збереження культурного надбання рідного краю та за організацію і проведення Національного етапу XII Міжнародного дитячого екологічного форуму «Зелена планета 2014», присвяченого Року культури, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України нагороджено **Грамотою**.

**Дипломами лауреата** XII Міжнародного дитячого екологічного форуму «Зелена планета 2014» нагороджено:

#### **Номінація**

##### **«Сучасність та традиція»**

1. Творчий колектив Овруцької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 Житомирської області;
2. Творчий колектив, учениць 9 класу загальноосвітньої школи I-III ступенів № 27 Житомирської області;
3. Творчу робочу групу вихованців театру моди «Епатаж» Комунального закладу Сумської обласної ради - Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю м. Сум.

#### **Номінація**

##### **«Природа. Культура. Екологія»**

1. Фольклорний гурт «Дивограй» Локачинського зразкового хорового колективу навчально-виховного комплексу «Локачинська загальноосвітня школа I-III

ступенів-гімназія» Волинської області з роботою «Пташок викликаю із теплого краю»;

2. Творчий колектив Комунального позашкільного навчального закладу еколого-натуралістичного центру Краснолуцької міської ради Луганської області;
3. Шоу-театр «Еко-світ» Великокринківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Глобинської районної ради Полтавської області з роботою «У пошуках первоцвітів».

Дипломами учасника XII Міжнародного дитячого екологічного форуму «Зелена планета 2014» нагороджено:

### **Номінація**

#### **«Різноманітність вікових традицій»**

1. Максименкова Гліба, вихованця гуртка Нововолинського центру дитячої та юнацької творчості Волинської області;
2. Школьного Володимира, вихованця Комунального закладу Таращанської районної ради «Таращанський районний центр творчості дітей та юнацтва «Веселка» з роботою «Великодня пектораль»;
3. Калініченка Дмитра, вихованця Білопільського районного Центру дитячої творчості Сумської області з роботою «декоративное панно «Мой дом родной...», «Ехали казаки...»;
4. Ступіна Вадима, вихованця Білопільського районного Центру дитячої та юнацької творчості Сумської області з роботою «декоративное панно «Льетса песня Кобзаря».

### **Номінація**

#### **«Сучасність та традиція»**

1. Левківську Ангеліну, ученицю 3 класу Овруцької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 Житомирської області з роботою «Мамина помічниця»;
2. Черноус Аліну, вихованку Гринівецького навчально-виховного комплексу «загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів - дошкільний навчальний заклад» Житомирської області з роботою «Поліська дівчина у святковому вбранні»;

3. Сетнік Олену, ученицю 11 класу Іршанського навчально-виховного комплексу «Гімназія - дошкільного навчального закладу» Житомирської області з роботою «Тетянка».

### **Міжнародна науково-освітня програма GLOBE**

З метою об'єднання школярів, студентів, учителів і вчених усього світу задля поширення екологічної освіти та обміну інформацією про стан навколишнього середовища в усіх куточках планети, Національним еколого-натуралістичним центром реалізуються завдання Міжнародної Програми GLOBE (Глобальне вивчення і спостереження з метою поліпшення довкілля).

На сьогодні мережа учнівських об'єднань в Україні, що працюють за програмою GLOBE, включає **143** школи та позашкільні навчальні заклади, **43** вчителів, **929** учнів. За увесь час існування програми в Україні до бази даних внесено **17 591** даних. У рамках програми у 2014 році започатковані наступні проекти: Всеукраїнська учнівська кампанія по спостереженню за початком вегетаційного сезону рослини виду вишня звичайна (*Prunus cerasus*) «Вишнева Україна», Міжнародний конкурс «Календар GLOBE 2015». У 2014 році вихованці комунального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради відмічені на дошці визнання (Honor Roll Recognition) на Міжнародному веб-сайті програми GLOBE ([www.globe.gov](http://www.globe.gov)) за проведення фенологічних досліджень по спостереженню за зміною кольору листя по методиці програми GLOBE.

## **IV. Навчально-виховна робота**

### **4.1. Організація роботи творчих учнівських об'єднань**

Організація навчально-виховного процесу в гуртках, творчих учнівських об'єднаннях здійснюється за передбаченими Законом України «Про позашкільну освіту» трьома рівнями навчання і виховання: початковим, основним, вищим.

Базою для проведення практичних занять є навчальні кабінети та лабораторії Центру, НДЗД, теплиця, зимовий сад, куточок живої природи, акватераріумний комплекс, Школа народних ремесел, Музей хліба. Заняття з



учнями проводяться в творчих учнівських об'єднаннях, гуртках. На базі Центру працюють 34 гуртки, в яких займаються 348 вихованців. Підписано угоди про творчу співпрацю із середньою загальноосвітньою школою №2 ім. Д. Карбишева м. Києва та спеціалізованою школою №3 м. Києва. Мета співпраці – розвиток і реалізація інтелектуального та культурного потенціалу учнівської молоді засобами масових заходів, польових практик, навчальних екскурсій, впровадження у навчально-виховний процес сучасних інтерактивних технологій навчання. У новому навчальному році методисти НЕНЦ продовжують викладання курсу за вибором «Основи екології» для учнів 8-9-х класів.

Гуртковою роботою охоплено учнів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва №№2; 3; 6; 8; 14; 29; 34; 63; 93; 114; 116; 117; 118; 155; 156; 173; 193; 239; 242; 262; 268; 271; 277; 285; 295.

#### *Творчі об'єднання початкового рівня*

Основною метою цих творчих об'єднань є створення умов для адаптації вихованців у позашкільному навчальному закладі. В гуртках початкового рівня займаються переважно учні молодшого шкільного віку. Юні охоронці природи вчаться проводити спостереження в природі, отримують початкові знання про флору і фауну рідного краю.

#### *Творчі об'єднання основного рівня*

Пріоритетом в організації навчально-виховного процесу творчих учнівських об'єднань основного рівня є створення оптимальних умов для формування ключових компетентностей.

Освітня діяльність здійснюється за еколого-натуралістичним та художньо-естетичним напрямками.

Еколого-натуралістичний напрям. Біологічний профіль. Організована робота творчих учнівських об'єднань:

«Юні фізіологи рослин», «Юні біологи», «Юні зоологи», «Основи психології».

Еколого-природоохоронний профіль. Працюють гуртки: «Юні екологи», «Юні охоронці природи».

Сільськогосподарський напрям. Працюють гуртки: «Основи ветеринарної медицини», «Юні рослинники», «Юні виноградарі», «Юні садівники», «Юні кінологи», «Юні лісівники-дендрологи», «Юні квітникарі-аранжувальники», «Флористика з основами фітодизайну».

Творчі об'єднання художньо-естетичного напрямку, профіль декоративно-ужиткового мистецтва: «Захоплююче лозоплетіння», «Народна творчість», «Художня робота з бісером», «Соломоплетіння та рогозоплетіння», «Писанкарство», «Образотворче мистецтво», «Гончарство», «Художнє різьблення по дереву», «Природа і українська народна музична творчість».

Протягом навчального року при лабораторії зоології працював гурток «Юні кінологи» (керівник гуртка Мельничук О. М., суддя КСУ по кінологічному фрістайлу Міжнародної кінологічної федерації).

Дослідницьку і експериментальну роботу гуртківці проводять за завданнями керівника гуртка, науковців Національного університету біоресурсів і природокористування України. При проведенні дослідження керівник гуртка акцентує увагу гуртківців на дотриманні вимог методики для отримання достовірних даних.

Неодноразовими учасниками міжнародних виставок та змагань з кінології є вихованці гуртка «Юні кінологи» НЕНЦ.

*Творчі учнівські об'єднання вищого рівня.*

Творчі учнівські об'єднання вищого рівня функціонують з метою створення оптимальних умов для розвитку творчого потенціалу інтелектуально обдарованої учнівської молоді. На базі НЕНЦ у 2014 році працювали творчі об'єднання вищого рівня: Всеукраїнська заочна біологічна школа, Всеукраїнська школа флористики та фітодизайну, Всеукраїнська школа народних ремесел, наукове товариство учнів "Ерудит", "Університет юного біохіміка" на базі Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна.

Загалом вся діяльність творчих об'єднань вищого рівня була спрямована на формування ключових компетентностей у галузі природничих наук.

Відповідно до Плану всеукраїнських і міжнародних заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2014 рік, затвердженого наказом МОН України від

27.12.2013 №1842, у 2014 році участь у III етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України брала команда Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді у складі переможців очного туру Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер і генетик» – членів Малої академії наук України (секція «Селекція та генетика»).

#### **4.2. Організація науково-дослідницької роботи вихованців Національного еколого-натуралістичного центру**

Для проведення науково-дослідницької роботи Центр всебічно використовує науковий потенціал галузевих інститутів НАН України, вищих навчальних закладів: Національного університету ім. Т. Шевченка, Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Національного університету біоресурсів та природокористування України, Національного університету “Києво-Могилянська академія”, Інституту рослинництва, ґрунтознавства та екології, Інституту садівництва НААН України, НБС імені Гришка, дендропарку «Сирецький».

Базою для проведення науково-дослідницької роботи у Центрі є НДЗД, навчальна теплиця, навчальна тваринницька ферма, куточок живої природи, голубиний розплідник, пасіка, сад, ягідник, шкілька. На сьогодні в Центрі обладнано лабораторії, створено колекції декоративних та сільськогосподарських рослин і тварин, що дозволяє ефективно здійснювати дослідницьку роботу.

Упродовж навчального року на базі тваринницької ферми, куточка живої природи, лабораторії гідробіології вихованці гуртка «Знавці тварин» проводили дослідження на теми:

- Вплив жиророзчинних вітамінів на густоту хутра у морських свинок.
- Ієрархічні зв'язки і швидкість адаптації сільськогосподарських птахів.
- Використання альтернативної підстилки (сухе листя) в зимовий період.

Пріоритетним напрямом дослідницької роботи на НДЗД є розробка різноманітних альтернативних методів сільськогосподарського виробництва, які ґрунтуються на глибокому розумінні процесів, що відбуваються в природі та спрямовані на поліпшення структури ґрунтів, відтворення їхньої природної родючості.

Відділом аграрного дослідництва та рослинництва впроваджувалась експериментальна система екологічного землеробства, яка передбачає систему виробництва сільськогосподарської продукції, де забороняється або значною мірою обмежується використання синтетичних комбінованих добрив, пестицидів, регуляторів росту. Така система максимально базується на сівозмінах, використанні рослинних решток, гною та компостів, бобових рослин і рослинних добрив, органічних відходів виробництва, мінеральної сировини та на механічному обробітку ґрунтів і біологічних засобах боротьби із шкідниками для підвищення родючості й покращення структури ґрунтів, забезпечення повноцінного живлення рослин.

На НДЗД НЕНЦ завдяки співпраці з «Клубом органічного землеробства» в 2014 році закладені дослідні ділянки з використанням сидеральних культур, суміжних посівів, плоскорізного обробітку ґрунту та біологічних засобів захисту рослин. Зокрема, проводяться дослідні ділянки по вивченню способів біологічного захисту капусти білоголової та томатів. Триває вивчення біопрепаратів: Тамір, Мікосан, Фіто Доктор, Колорадоцид, Емочки, Байкал тощо.

Відділ проводить інтродукцію малопоширених культур, зокрема батату. Вирощування цієї культури в умовах України передбачає розробку і вдосконалення методів ефективного розмноження, способів вирощування та підбір більш адаптованих сортів. Гурток «Юні рослинники» провів дослід на тему «Вивчення способів розмноження батату». На основі вивчених особливостей росту і розвитку сортів батату залежно від умов вегетаційного періоду, умов зберігання, способів вирощування, сортових особливостей розроблено комплекс агротехнічних заходів вирощування батату, які дозволять в умовах Південного Полісся України підвищити рівень біологічного потенціалу культури.

Педагогічні працівники відділу, вбачаючи в своїх вихованцях майбутніх працівників аграрних об'єднань та суб'єктів ринкових відносин, працювали над розробкою та вдосконаленням нових напрямів дослідницької роботи, які за актуальністю, науковістю та перспективністю могли б зацікавити учнів у поглибленні своїх знань з профільних дисциплін. Розробили та вдосконалили навчальні програми з профільних дисциплін: агрохімії, рослинництва, овочівництва, селекції та генетики тощо.

У 2014 році на базі відділу працював гурток «Юних агрохіміків». Під час занять в гуртках вихованці засвоювали не лише теоретичний матеріал, а й мали творчі завдання, які реалізували під час проведення дослідницької роботи. Юннати відділу проводили дослід за завданням вчених Національного університету біоресурсів та природокористування України «Вплив ЕМ-препаратів на ріст та розвиток розсади помідора».

Проведені дослідження значно поглиблюють знання вихованців з біології та рослинництва, підвищують мотивацію займатись дослідницькою роботою не лише на навчально-дослідній земельній ділянці, а й на присадибній або дачній ділянці.

У відділку лікарських рослин навчально-дослідної земельної ділянки дослідницька робота проводилася за такою тематикою:

- «Розмноження ехінацеї насіннєвим та розсадним способами» (керівник гуртка Радченко Т. Д.);
- «Розмноження лаванди насіннєвим та розсадним способами» (керівник гуртка Роговенко Л. В.);
- «Розмноження розмарину розсадним способом» (керівник гуртка Роговенко Л. В.);
- «Особливості вирощування, догляду та розмноження меліси».

Для здійснення дослідницької роботи створено належну матеріальну базу: куточок живої природи, аквакомплекс.

В Куточку живої природи і лабораторії гідробіології впродовж 2014 року були проведені досліді на теми:

1. «Дослідження кількості органічних речовин розчинених у воді акваріумів».
2. «Зміна рН при заміні води в авкаріумі».
3. «Значення температурного режиму при народженні мальків пецілієвих».
4. «Вплив аерації води на швидкість розмноження водоростей в акваріумі».
5. «Початковий курс дресирування цуценят (вік 6-8 м-ців)».
6. «Дресирування службово-пошукових собак».
7. «Спортивне дресирування собак».
8. «Вивчення біології окремих видів гризунів на прикладі Монгольської піщанки».
9. «Вплив мінеральних та вітамінних добавок на оперення папу на прикладі хвилястих папуг».
10. «Спостереження за добовою діяльністю птахів у період їх найбільшої активності на прикладі Папуг корелл».

Дослідницька робота вихованців Центру отримала високу оцінку на Всеукраїнському конкурсі юних зоологів і тваринників. Так, I місце (секція зоології) посіли вихованці Національного еколого-натуралістичного центру: Даниленко Анастасія, учениця 10 класу ЗОШ I-III ст. № 63 м. Києва, вихованка гуртка «Основи ветеринарної медицини» (робота «Моніторинг зараженості гельмінтами та найпростішими дрібних гризунів в умовах «пташиного ринку»), керівник гуртка Сидоренко І. В., Міщенко Андрій, учень 9 класу спеціалізованої школи №3 з поглибленим вивченням інформаційних технологій м. Києва, вихованець гуртка «Юний еколог» (робота «Видовий склад та особливості поведінки кажанів в умовах міста (на прикладі м. Києва)», керівник гуртка Драган О. А., та I місце (секція тваринництва) посіла вихованка гуртка «Основи ветеринарної медицини» Юрченко Анастасія (робота «Змішані паразитози курей (видовий склад та заходи боротьби)», керівник гуртка Сидоренко І. В.

### **4.3. Проведення масових заходів з вихованцями Національного еколого-натуралістичного центру**

Цілеспрямоване формування особистості, створення оптимальних умов для її самореалізації, виховання активної життєвої позиції, національної свідомості, високих морально-етичних цінностей є основною метою організованих та проведених Центром протягом року заходів з учнівською молоддю. Завдання таких заходів – розвиток творчого мислення та естетичних смаків, інтересу до вивчення історії та традицій свого народу; формування комунікативних компетенцій гуртківців, позитивної атмосфери в процесі навчання в Центрі; виховання вміння працювати в колективі, доброзичливого ставлення один до одного; забезпечення змістовного дозвілля вихованців.

Невід’ємною складовою навчально-виховного процесу в Центрі є заходи виховного спрямування. Здійснювалися вони відповідно до плану виховної роботи за такими напрямками: виховання громадянської, родинно-сімейної, екологічної культури, формування здорового способу життя. Заходи виховного спрямування проводилися за такими формами: конференції, вікторини, свята, конкурсні програми, круглі столи тощо.

Напередодні Нового року з вихованцями Центру проведено новорічно-різдвяну виставку *«Новорічна композиція»* в підтримку акції *«Збережемо ялинку»*. Виставка була проведена з метою залучення учнівської молоді до громадського руху за збереження від порубок дерев хвойних порід та поширення досвіду цієї діяльності серед молоді, а також з метою екологічного, природоохоронного та естетичного виховання. Виставка проводилась в період з 20 грудня 2013 року по 25 січня 2014 року. Завданнями цієї виставки є пропаганда серед молоді бережливого ставлення до природи; розвиток творчої ініціативи та пізнавальної діяльності молоді; формування практичних умінь та навичок учнів по виготовленню новорічно-різдвяних композицій, які символізують та відображають новорічно-різдвяну флористику; сприяння розвитку флористичного мистецтва в Україні. На розсуд широкого загалу учнівської молоді, педагогів, гостей Центру були представлені роботи, виконані учнями у довільній формі за напрямом *«Новорічна флористика»*. Було

представлено більше 450 робіт, які були виконані учнями у різних техніках та з різних природних матеріалів, що надійшли з усіх куточків України. Участь у виставці брали як окремі учні, так і учнівські колективи позашкільних та загальноосвітніх закладів освіти, віком від 6 до 18 років. Кожен рік юннати створюють своєрідну новорічно-різдвяну галерею своїх творчих робіт.

З метою ознайомлення вихованців з традиціями і обрядами українського народу, пов'язаних зі святами зимового циклу, з гуртківцями було проведено *свято Св. Миколая*. На учасників свята чекала цікава, змістовна програма: театралізоване дійство, конкурси та вікторини.

Одне з найулюбленіших свят вихованців – *Новорічний карнавал*. Традиційно це свято збирає найбільшу кількість учасників, всі гуртки заздалегідь до нього готуються: різноманітні карнавальні костюми, цікаві новорічні постановки, номери художньої самодіяльності. Цього року темою дійства стало проведення Міжнародного Нового року. Справжньою кульмінацією свята став виступ вихованців гуртка «Юні кінологи».

Доброю традицією колективу педагогів і юннатів Центру стало проведення кожного року *Шевченківського березня*, коли вшановуємо народного поета і художника. В ці дні вихованці закладу, прихильники та шанувальники творчості Т. Шевченка, із задоволенням знайомляться з цікавими фактами життєвого і творчого шляху митця. Цього року на такі зустрічі були запрошені і фахівці відділення Національного музею Тараса Шевченка «Хата на Пріорці», з яким педагоги Центру налагодили плідну співпрацю. Наукові співробітники музею проводять багато тематичних екскурсій, лекцій для юннатів Центру і всієї України. Вони були одними з організаторів літературних читань. Велике враження на дітей справила розповідь Єрмоленко Юлії Едуардівни, яка проходила в актовій залі Центру 04 березня 2014 року в рамках «Шевченківського березня-2014».

Наукові співробітники музею та працівники дитячих бібліотек Подільського району м. Києва відзначили грамотами і подарунками кращих виконавців творів Т. Шевченка, а також авторських віршів.



*До Всесвітнього дня водних ресурсів* проведено виховний захід за участі наукових співробітників Національного природного парку «Голосіївський» та Ботанічного саду імені акад. О. В. Фоміна ННЦ «Інститут біології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка – канд. біол. наук Зуєвої О. А., канд. біол. наук Безсмертної О. О.

Традиційно щороку гуртківці Центру прикрашають Великодне дерево писанками, які вони підготували на конкурс. У конкурсі писанок призові місця посіли гуртківці «Школи ремесл», «Юні друзі природи», «Юні дендрологи».

*До «Дня Землі»* проведено Круглий стіл, присвячений екологічним проблемам нашої планети. Для першокласників була проведена святково-ігрова дискотека, а старшокласники прибирали територію та саджали ялинки, як символ життя на планеті. 16 квітня 2014 року спільно з заступниками голів райдержадміністрацій м. Києва та працівниками Подільської райдержадміністрації юннати Центру провели пам'ятну посадку алеї берізок на території дендропарку «Юнацький», а вихованці гуртків юних екологів (керівники Радченко Т. Д., Драган О. А.) стали учасниками читацької конференції на базі дитячої бібліотеки ім. Ю. Збанацького.

Вихованці гуртка юних екологів були учасниками «Зеленого уроку», проведеного в рамках програми «По відновленню Київських водойм», створеної за ініціативи «Асоціації рибалок України», Національної екологічної ради України. Програма реалізується за підтримки депутатів Київської міської ради та наукового супроводу Інституту водогосподарсько-екологічних проблем НАН України.

Головна мета програми – зберегти, відновити, підтримати та раціонально використовувати на радість киян «блакитні легені» Києва.

Кульмінацією «Зеленого» уроку стало запускання більше 5 000 штук молоді коропа, білого амура, товстолоба в озеро Берізка в Гідропарку.

Значна увага педагогами Центру приділялася патріотичному вихованню юннатів засобами еколого-натуралістичної роботи, зокрема: в рамках акції «День юного натураліста» закладено алею слави вчених-натуралістів, до Дня вчителя закладено алею «Стовпи педагогіки» тощо.

У *«День підсумків навчального року»* найактивніші вихованці та призери різних конкурсів були нагороджені похвальними грамотами. Вихованці поділилися планами на новий навчальний рік.

18 вересня Центр провів *День відчинених дверей «Пориньмо у світ природи та творчості!»*. Заклад відвідали учні загальноосвітніх навчальних закладів, батьки, педагоги. Для гостей була представлена концертна програма за участю вихованців, організовано розважальні конкурси, ігри та вікторини. Всі присутні мали змогу ознайомитися з напрямками роботи Центру, відділами та лабораторіями.

*З нагоди Дня миру – 18 вересня* проведено флеш-моб.

Акція *«Діти за гуманне ставлення до тварин»*. Вихованці творчих учнівських об'єднань Центру взяли активну участь у проведенні Дня захисту тварин – 2 жовтня. Так, в рамках заходу проведені акції і вікторини, конкурси малюнків, плакатів і віршів. У рамках цієї акції проводиться конкурс-огляд *«Обличчям до тварин: Не зашкодь! Подбай! Допоможи!»*, спрямований на формування біоетичної поведінки вихованців. Учасниками заходів є учні загальноосвітніх навчальних закладів, вихованці позашкільних навчальних закладів, педагоги, які небайдужі до сучасних проблем існування багатьох представників тваринного світу.

28 листопада в Центрі проведено виховний захід *«День домашніх тварин»*. День захисту тварин покликаний об'єднувати зусилля людей в збереженні тваринного світу нашої планети і в захисті прав домашніх тварин.

Відповідно до програми заходу, вихованці гуртків брали участь в таких номінаціях:

- Мій чотирилапий друг – конкурс домашніх улюбленців.
- Pets photo – фотоконкурс домашніх тварин.
- Витвори-поробки з природного та штучного матеріалу.
- Розповідь *«За що я тебе люблю і як я виявляю свою любов»*.

Під час заходу презентувались аудіозаписи, відеоролики та фотографії домашніх тварин. Виставка дитячих поробок справила величезне враження на гостей та організаторів заходу. Учасники обмінювались знаннями, досвідом

догляду за улюбленцями та цікавими історіями з їх життя. Відбулась посвята юних вихованців гуртка «Юний еколог». Всі учасники свята отримали незабутні враження. Найактивніші отримували цікаві подарунки та були нагороджені грамотами.

Протягом року були організовані тематичні виставки юннатівських робіт та робіт школярів – учасників всеукраїнських конкурсів «Правдивий світ птахів», «В об'єктиві натураліста» тощо.

## **V. Методична робота**

У поточному році методична служба Центру спрямовувала свою діяльність на залучення закладів освіти до участі в реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. та державних цільових програм:

- Державної цільової програми “Ліси України” на 2010 – 2015 роки;
- Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки;
- Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища.

### **5.1. Інформаційно-аналітична робота**

Важливою складовою методичної роботи Центру є аналітична діяльність. Протягом звітного періоду працівники Центру здійснювали відбір і систематизацію інформації, організували оперативне ознайомлення вчителів, педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів з науково-методичною інформацією, нормативно-правовими документами, організували своєчасне надходження необхідної інформації. Методичними працівниками Центру підготовлено низку аналітично-інформаційних матеріалів для МОН України, зокрема:

- інформаційно-методичний матеріал для листа МОН України від 06.02.2014 № 1/9-95 «Про розвиток біологічного профілю позашкільної освіти»;
- інформаційно-методичний матеріал для МОН України про стан вивчення, збереження та охорони птахів;

- інформаційно-аналітичну довідку про стан екологічної освіти і виховання /матеріали для Міністерства екології та природних ресурсів України;
- інформаційно-аналітичну довідку про стан дослідницької та практичної роботи з кролівництва в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України» (щодо доцільності створення Учнівських козацьких господарських товариств, відродження присадибного кролівництва);
- інформаційно-аналітичну довідку про стан позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку у Львівській області;
- інформацію про роботу Ямпільської районної станції юних натуралістів Сумської області;
- інформаційно-аналітичну довідку про стан позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в Черкаській області;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнського конкурсу з квітникарства та ландшафтного дизайну позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів «Квітуча Україна»;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів «Квіткові килими» за темою «Казкова країна»;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнського конкурсу досягнень юних зоологів і тваринників;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт із природознавства «Юний дослідник»;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнської природоохоронно-пропагандистської акції «Птах року»;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнської акції «Годівничка»;

- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнської акції «День зустрічі птахів»;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнського конкурсу малюнка «Зоологічна галерея»;
- інформаційно-аналітичну довідку про проведення Всеукраїнського юнацького фестивалю «В об'єктиві натураліста – 2014»;
- аналіз профільної діяльності у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України за 2014 рік;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнської новорічно-різдвяної виставки «Новорічна композиція»;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнського конкурсу на краще озеленення «Галерея кімнатних рослин»;
- інформаційно-методичний матеріал щодо проведення Всеукраїнської трудової акції «Парад квітів біля школи»;
- аналітична довідка про проведення Всеукраїнського семінару-тренінгу по програмі *GLOBE*;
- аналітичну інформацію про III Всеукраїнський польовий збір команд юних ботаніків на ресурсній основі природно-заповідного фонду Чернівецької області;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення національного туру Міжнародного конкурсу шкільних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище»;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення XIII Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів «Земля – наш спільний дім»;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення VIII Всеукраїнського збору команд юних екологів;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення Всеукраїнського конкурсу «Мій рідний край, моя земля»;

- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення Міжнародного екологічного конкурсу «Зелена планета»;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення Всеукраїнського еколого-натуралістичного походу «Біощит» у 2014 році;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо виконання «Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 – 2015 рр.» у 2014 році;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення VIII Всеукраїнського зльоту трудових аграрних об'єднань учнівських виробничих бригад загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення VIII Всеукраїнського зльоту команд учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів;
- аналітичні матеріали щодо проведення очних та заочних заходів з учнівською молоддю (конкурсів, зльотів, пошуково-краєзнавчих та трудових акцій тощо);
- аналітична інформація про основні досягнення вихованців Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді у міжнародних заходах у 2014 році;
- аналітичні матеріали щодо стану і перспектив методичної діяльності позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку;
- аналітична доповідна «Інноваційна діяльність закладів освіти» (за матеріалами VI Міжнародного форуму-презентації «Інноватика в сучасній освіті»);
- аналітична доповідна «Виставкова діяльність Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді»;
- аналітичні матеріали за результатами проведення заходів з підвищення кваліфікації педагогічними працівниками загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів (конференцій, семінарів-практикумів, курсів підвищення кваліфікації тощо);

- інформаційні матеріали про роботу ВЗБШ;
- інформаційні матеріали про узагальнення досвіду роботи Миколаївського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Кременчуцького міського центру еколого-натуралістичної творчості Полтавської області, Скалоподільського дитячого дендропарку Тернопільської області, Дитячого еколого-естетичного центру «Камелія» м. Бровари Київської області;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників»;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення Всеукраїнського конкурсу науково-методичних розробок з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти хіміко-біологічного профілю;
- інформаційно-аналітичні матеріали щодо проведення щорічних заочних Позашкільних педагогічних читань-виставки видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку;
- статистичні дані про позашкільні навчальні заклади України еколого-натуралістичного профілю на підставі аналізу річних звітів обласних ЕНЦ/СЮН;
- інформаційні матеріали про літнє оздоровлення дітей у 2014 році в системі позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю України;
- інформаційні матеріали до Державної служби заповідної справи Міністерства екології та природних ресурсів України щодо заповідання природних територій учасниками Всеукраїнського конкурсу школярів та учнівської молоді «Вчимося заповідувати»;
- інформаційні матеріали щодо участі учнівської молоді в трудових акціях, присвячених Міжнародному дню Землі та Дню довкілля в Україні;
- інформаційні матеріали про роботу Всеукраїнського інституту біологічних стажувань обдарованих дітей та молоді.

За результатами проведення всеукраїнських заходів сформовано банки даних:

- банк профільної діяльності навчальних закладів України за 2014 рік;
- банк даних за результатами проведення всеукраїнських конкурсів для педагогічних працівників;
- банк даних за результатами проведення всеукраїнських конкурсів дослідницького характеру тощо.

Подано пропозиції до Концепції реформи освіти в Україні (узагальнена характеристика формальної й неформальної освіти); до «Орієнтовних критеріїв атестації позашкільних навчальних закладів»; до «Положення про інформаційно-екологічні центри», розробленого Міністерством екології та природних ресурсів України тощо.

Систематично розроблялися та готувалися до друку інструктивно-методичні матеріали, положення, тематика та методика науково-дослідницьких робіт. Протягом року підготовлено 73 інформаційно-аналітичних та 57 інструктивно-методичних матеріалів.

Для інформування педагогічних працівників та учнівської молоді про події в Центрі широко використовувалися можливості Інтернет-сторінки сайту НЕНЦ, зокрема, на сайт підготовлено та подано 187 інформаційно-методичних матеріалів.

Продовжено створення медіатеки сучасних навчально-методичних матеріалів, зокрема, у форматі «P. Point» для віртуальних занять відкритого електронного простору «Освітній електронний ресурс НЕНЦ» розроблено:

- Вирощування розсади овочевих культур.
- Живлення рослин.
- Визначення відсоткового вмісту крохмалю в бульбах картоплі.
- Пікірування розсади овочевих культур.
- Зернові злакові культури.
- Озиме жито.
- Агротехніка догляду за плодовими деревами.
- Шкідники плодово-ягідних культур.



- Щеплення плодових дерев.
- Історія флористики.
- Дворічні квітково-декоративні рослини.
- Квітково-декоративні рослини.
- Кільцювання птахів.
- Ліс і здоров'я людини.
- Тип членистоногі.

## **5.2. Координаційно-методична діяльність**

У 2014 році координаційно-методична робота Центру була спрямована на координацію діяльності 157 еколого-натуралістичних центрів, станцій юних натуралістів та 4 філій, 3 дитячих ботанічних садів, профільних відділів палаців та будинків творчості дітей та юнацтва, на базі яких працювало понад 8,68 тис. творчих учнівських об'єднань 69 профілів (охоплення дітей та учнівської молоді понад 127 558 тис.).

Особлива увага приділялась питанням збереження та якісного розвитку мережі позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку. З метою забезпечення ефективної координаційно-методичної роботи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді запроваджено Інститут кураторства. Діяльність цієї інноваційної форми координації еколого-натуралістичної роботи сприяла ширшому долученню органів місцевої влади до розвитку позашкільної освіти, до розв'язання гострих проблем.

Проведено тематичні виїзди до позашкільних навчальних закладів Вінницької, Волинської, Полтавської, Рівненської, Чернівецької, Львівської областей, зокрема:

- до Чернівецької області (тема виїзду: «Розвиток дослідницьких компетенцій старшокласників у процесі проведення семінару-практикуму з ботаніки на ресурсній основі ПЗФ Чернівецької області»);
- до Волинської області (тема виїзду: «Формування допрофесійної компетентності учнів в умовах учнівських лісництв»);

- до *Полтавської області* (тема виїзду: «Екологічні експедиції як складова допрофесійної підготовки еколога»);
- до *Рівненської області* (тема виїзду: «Формування допрофесійної компетентності учнів в умовах аграрного учнівського об'єднання»);
- до *Черкаської області* (тема виїзду: «Стан та розвиток позашкільної еколого-біологічної освіти»);
- до *Львівської області* (тема виїзду: «Реалізація ідей освіти збалансованого розвитку на основі інтеграції позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку і об'єктів природно-заповідного фонду»);
- до *Вінницької області* (тема виїзду: «Інноваційні соціально-педагогічні моделі розвитку творчої активності вихованців позашкільних навчальних закладів у процесі пошукової та дослідницько-експериментальної діяльності»);
- до *Вінницької області* (мета виїзду: проведення XIII Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти загальноосвітніх і позашкільних закладів «Земля – наш спільний дім»).

Виїзди оформлені відповідними аналітичними доповідними записками.

Для забезпечення діяльності позашкільних навчальних закладів нормативними документами методичними працівниками Центру було підготовлено і зареєстровано в Міністерстві юстиції України положення про проведення всеукраїнських масових заходів із учнівською та студентською молоддю:

Положення про Всеукраїнський конкурс з флористики та фітодизайну (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 8 квітня 2014 року за №393/25170).

Також розроблено положення та умови проведення заходів з учнівською молоддю:

Положення про навчально-дослідні земельні ділянки;

Положення про учнівські лісництва;

Умови проведення Всеукраїнського фестивалю «Українська паляниця».

Забезпечення відповідного рівня біологічної підготовки учнівської молоді в умовах стрімкого розвитку сучасної біології є одним із пріоритетних завдань позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку. Вирішення цього завдання потребує обов'язкової організації профільних об'єднань з біології у структурі загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. З метою підвищення якості біологічної освіти учнівської молоді підготовлені матеріали для листа МОН України від 06.02.2014 №1/9-95 «Про розвиток біологічного профілю позашкільної освіти».

З метою виявлення творчо працюючих педагогічних колективів позашкільних навчальних закладів, розповсюдження передового педагогічного досвіду, пошуку інноваційних ідей та технологій щодо оновлення змісту навчання та виховання дітей, публічного визнання внеску позашкільних навчальних закладів у розвиток системи освіти, формування іміджу позашкільних навчальних закладів, з 2007 року Міністерство освіти і науки України спільно з Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді проводить щорічний відкритий рейтинг якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників». У 2014 р. на розгляд журі були представлені роботи, які розкривають інноваційні форми управлінської діяльності, прогностичні орієнтири інноваційного розвитку позашкільного закладу та моніторинг якості освіти у позашкільному навчальному закладі.

### **5.3. Навчально-методична робота**

Навчально-методична робота у 2014 році була спрямована на розробку програмно-методичного забезпечення навчально-виховної роботи обласних, районних, міських позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю. Оновлено зміст навчальних програм відповідно до Вимог до змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти, визначених в листі Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 05.06.2013 №14.1/10-1685.

Педагогічними працівниками Центру розроблено 5 навчальних програм, які отримали Гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист

Міністерства освіти і науки України №1/11-14729 від 15.09.2014 р.)», та видані: Навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль [збірник / за заг. ред. доктора пед. наук В. В. Вербицького]. – Київ: «НЕНЦ», 2014.

Підвищенню якості позашкільної еколого-біологічної освіти сприяє проведення Всеукраїнського конкурсу науково-методичних розробок з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти хіміко-біологічного профілю. На розгляд журі представлено 283 науково-методичних розробки, визначено переможцями відповідних ступенів: 75 – I ст., 35 – II ст., 46 – III ст. (наказ НЕНЦ №22 від 24.03.2014 р.).

У представлених на Конкурс роботах розкриваються сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах, кращий педагогічний досвід, спрямований на допомогу керівникам гуртків. Високою якістю відзначаються конкурсні роботи педагогічних працівників позашкільних закладів Сумської, Київської, Рівненської областей, які отримали найбільшу кількість відзнак. Разом з тим журі відмітило, що частина робіт не відповідає умовам Конкурсу. Зокрема, не обґрунтовується актуальність обраної теми відповідно до провідних тенденцій розвитку позашкільної освіти, відсутні загальні рекомендації щодо практичного використання розробки іншими педагогами, деякі розробки подані у формі звітів.

Підготовлено методичні розробки та матеріали:

- Розробка першого заняття в творчих учнівських об'єднаннях на тему: «Україна – єдина країна»;
- Розробка заняття «Герої поряд: мужність українських військових на прикладі Надії Савченко»;
- Інноваційні технології в позашкільному середовищі (альтернативна освіта);
- Методика розв'язання творчих задач з екології в ускладнених умовах;
- Біоеврика «Все про квіти»;
- Методичні рекомендації по допомозі тваринам взимку;
- Методичні рекомендації до Міжнародного дня Землі;

- Особливості утримання білки звичайної (*sciurus vulgaris*) у куточку живої природи;
- Екзотичні мешканці куточка живої природи та особливості догляду за ними;
- Методика проведення екскурсій із зоології в позашкільному навчальному закладі;
- методичні рекомендації щодо проведення екскурсійної діяльності в позашкільних навчальних закладах.

#### **5.4. Науково-методична робота**

Координує науково-методичну діяльність позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку кафедра методики позакласної та позашкільної роботи.

Протягом календарного року кафедра методики позакласної і позашкільної роботи зосереджувала роботу над науковою темою *«Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів базових компетентностей у гуртках еколого-натуралістичного напрямку»*. Тема цього дослідження є складовою комплексної теми лабораторії діяльності позашкільних закладів Інституту проблем виховання НАПН України *«Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів базових компетентностей у процесі пізнавально-практичної діяльності»*.

Розроблено і науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови оптимізації процесу формування екологічної компетентності вихованців у позашкільних навчальних закладах еколого-натуралістичного напрямку. Результати роботи доповідались на Всеукраїнській науково-практичній конференції Інституту проблем виховання НАПН України та Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (15 жовтня 2014 р.). Напрями роботи конференції – сучасні акценти виховного процесу, формування духовної особистості у взаємодії сім'ї та школи, формування патріотичної свідомості особистості у позашкільних навчальних закладах.

Наукові співробітники кафедри координують також роботу педагогічного колективу над виконанням науково-методичної теми *«Проектування змісту*

*біологічної освіти в основній школі*». Тема цього дослідження є складовою комплексної теми лабораторії хімічної та біологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

На засіданні кафедри розглядалися питання вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду таких позашкільних навчальних закладів:

- Кременчуцького міського центру еколого-натуралістичної творчості Полтавської області за темою «Розвиток міжнародного співробітництва в системі учнівського врядування центру еколого-натуралістичної творчості» (директор Бельська В. В.);

- Скалоподільського дитячого дендропарку Тернопільської області за темою «Методика організації діяльності учнів з вивчення та збереження біорізноманіття в умовах дитячого дендропарку» (директор Стефіна В. Г.);

- Дитячого еколого-естетичного центру «Камелія» м. Бровари Київської області за темою «Формування еколого-естетичних орієнтацій особистості в умовах позашкільного навчального закладу» (директор Хаврюта Н. І.);

- Миколаївського обласного центру еколого-натуралістичної творчості за темою «Психолого-педагогічний супровід вихованців позашкільного навчального закладу в процесі підготовки до творчих конкурсів» (директор Троїцька Т. Б.).

Протягом звітнього періоду співробітники кафедри методики позакласної і позашкільної роботи та методисти Центру брали участь у підготовці та роботі науково-практичних конференцій, методичних семінарів, курсів, зокрема:

- Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційні соціально-педагогічні моделі розвитку творчої активності вихованців позашкільних навчальних закладів у процесі пошукової та дослідницько-експериментальної діяльності» (м. Вінниця, 24 – 26 вересня 2014 р.);

- Педагогічних читаннях «Ціннісно-трудова основа педагогічної системи та методики виховання в дитячому колективі А. С. Макаренка» (м. Рівне, 10 вересня 2014 р.);

- Науково-практичній конференції «Педагогічна спадщина Сухомлинського у діалозі із сучасністю» (м. Луцьк, 24 – 27 червня 2014 р.);
- Всеукраїнському педагогічному практикумі «Світ творчості» за темою «Реалізація ідей освіти збалансованого розвитку на основі інтеграції позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку і об'єктів природно-заповідного фонду» (м. Львів, 8 – 10 жовтня 2014 р.);
- Академії розвитку Intel ISEF в Україні для наукових керівників учнівських проектів та педагогів;
- Академії наукових та педагогічних керівників МАН (відділення «Хімія та біологія», «Екологія та аграрні науки»);
- Всеукраїнському семінарі-практикумі для координаторів програми GLOBE в Україні;
- Симиренківських читаннях «Дослідницька робота з садівництва в творчих учнівських об'єднаннях».

21 – 22 серпня 2014 року в м. Києві проведено Всеукраїнську серпневу конференцію заступників директорів позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю «Педагогічний пошук-2014». На конференції розглядалися питання впровадження і практичного використання новітніх освітніх технологій, формування патріотичної свідомості вихованців позашкільних навчальних закладів, розвиток соціальної активності учнівської молоді засобами позашкільної освіти. Загалом науково-практична конференція стала відкритою платформою для ефективного діалогу з питань збереження та розвитку мережі позашкільних навчальних закладів.

Усі учасники конференції працювали у творчих лабораторіях, де обговорили найважливіші питання модернізації позашкільної еколого-біологічної освіти. Також під час заходу демонструвалася інтерактивна презентація діяльності центрів позашкільної освіти, працювала розгорнута

виставка навчальної та програмно-методичної літератури з питань позашкільної освіти та виховної роботи.

24 – 26 вересня ц.р. у м. Вінниці Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді Міністерства освіти і науки України та Вінницькою обласною станцією юних натуралістів проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію з теми «Інноваційні соціально-педагогічні моделі розвитку творчої активності вихованців позашкільних навчальних закладів у процесі пошукової та дослідницько-експериментальної діяльності».

Учасниками конференції стали директори обласних еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів), наукові та науково-педагогічні працівники із 18 регіонів України, а саме: Житомирської, Вінницької, Чернігівської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської, Миколаївської, Херсонської, Чернігівської, Івано-Франківської, Полтавської, Київської, Кіровоградської, Волинської, Дніпропетровської, Одеської, Сумської областей та м. Києва.

На конференції розглядалися наступні питання:

- теоретичні аспекти формування творчої активності учнів у позашкільних навчальних закладах в процесі пошукової та дослідницької діяльності;
- педагогічна майстерність сучасного педагога: основні компоненти;
- формування інноваційного середовища як одна з основних умов діяльності позашкільного навчального закладу.

Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді вперше проведено Всеукраїнський форум молодих педагогів позашкільних навчальних закладів (17 – 19 грудня ц.р.). На Форумі розглядалися технології побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку молодих педагогів, створення простору для конструктивного спілкування та обміну досвідом, особливості формування лідерських якостей педагогів позашкільних навчальних закладів, удосконалення системи наставництва.



Учасниками заходу були молоді педагогічні працівники позашкільних навчальних закладів, педагогічний стаж яких не більше п'яти років, а також педагоги-наставники, керівники Шкіл молодого педагога.

Питанням реалізації ідей освіти збалансованого розвитку на основі інтеграції позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку і об'єктів природно-заповідного фонду присвячено Всеукраїнський педагогічний практикум «Світ творчості» за участі директорів обласних, еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів), який відбувся 8 – 10 жовтня 2014 року на базі КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості». Програма практикуму включала ознайомлення із досвідом роботи загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, об'єктами природно-заповідного фонду області, а саме: Львівського обласного центру еколого-натуралістичної творчості, Львівського міського еколого-натуралістичного центру, загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. смт Івано-Франкове, Старичівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст., Львівського національного університету імені Івана Франка, навчально-просвітницького екологічного центру природного заповідника «Розточчя».

Спільно з комунальним закладом «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради проведені Макаренківські читання «Ціннісно-трудова основа педагогічної системи та методики виховання в дитячому колективі А. С. Макаренка». Головною ідеєю читань є популяризація педагогіки трудового виховання учнівської молоді шляхом висвітлення виробничої діяльності в загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних навчальних закладах України, використання педагогічної спадщини А. С. Макаренка в сучасних умовах та розвиток педагогічного руху "Макаренко – діалог із сучасністю".

Залучено значний науковий потенціал до проведення Симиленківських читань «Сучасний стан на перспективі садівництва в Україні» в рамках Всеукраїнського дитячого фестивалю «Україна-сад», зокрема, наукових співробітників Національного ботанічного саду ім. Гришка НАН України,

Інституту садівництва НААН України, викладачів Національного університету біоресурсів та природокористування тощо.

### **5.5. Підготовка педагогічних кадрів нової генерації**

Протягом 2014 року продовжено роботу з підготовки нової генерації педагогічних кадрів для профільних позашкільних навчальних закладів. Проведено факультативи, практичні та семінарські заняття з позашкільної педагогіки, екології, методики викладання біології для студентів Київського національного університету ім. Т. Шевченка (спеціальність «Управління навчальним закладом»), спеціалізація «Управління позашкільним навчальним закладом»), Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Проведено навчальну практику:

- фахово-ознайомлювальну практику для студентів I курсу та фахову практику для студентів III курсу Інституту екобезпеки Національного авіаційного університету, які навчаються за напрямом підготовки «Біотехнологія»;
- навчально-виробничу і переддипломну практику студентів 4 курсу Немішаївського агротехнічного коледжу, за спеціальністю «Ветеринарна медицина»;
- фахово-ознайомлювальну практику для студентів Переяслав-Хмельницького педагогічного університету, Ніжинського педагогічного університету, Глухівського педагогічного університету.

Методисти НЕНЦ постійно надають консультації, методичні рекомендації студентам Інституту екології економіки і права та Київського національного університету імені Тараса Шевченка з дисциплін:

- Основи ведення сільського господарства;
- Ґрунтознавство;
- Прикладна агроекологія;
- Прикладна літоекологія;
- Прикладна гідроекологія;
- Педагогіка;

- Педагогіка позашкільної освіти;
- Управління навчальним закладом.

### **5.6. Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників**

З метою підвищення професійної компетентності педагогічних працівників, організовано роботу школи молодого педагога, Всеукраїнського методичного об'єднання вчителів природничих дисциплін, навчального курсу “Культура педагогічного менеджменту”, «Університету методичних знань», курсів підвищення кваліфікації, Всеукраїнської школи методиста позашкільного закладу, низки науково-практичних конференцій та профільних семінарів, вебінарів, тренінгів, майстер-класів, зокрема, проведено: всеукраїнські науково-практичні конференції – 3, форум – 1; семінари-практикуми – 10; курси підвищення кваліфікації – 6 (149 учасників); семінари-практикуми в рамках роботи Всеукраїнського методичного об'єднання – 22. Всього методичними заходами з педагогічними працівниками позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів охоплено 1 708 педагогів.

Одним із напрямів післядипломної освіти педагогічних працівників є *Всеукраїнське методоб'єднання вчителів природничих дисциплін*. Методоб'єднання є координатором методичних заходів з різними категоріями працівників освіти. У рамках методоб'єднання систематично проводиться робота з підвищення освітнього і кваліфікаційного рівня, оновлення професійних знань педагогічних працівників, надається кваліфікована допомога з еколого-натуралістичної діяльності. Фаховими семінарами-практикумами в 2014 році було охоплено такі категорії педагогічних працівників: вчителі біології, хімії, географії, заступники директорів з навчально-виховної роботи, вихователі дошкільних навчальних закладів. Спільно з Київським міським педагогічним університетом ім. Б. Грінченка проведено семінари-практикуми для слухачів курсів підвищення кваліфікації: вчителів біології, початкових класів, методистів районних методоб'єднань, методистів, вихователів.

Спільно з Центральним інститутом післядипломної педагогічної освіти проведено семінари-практикуми, майстер-класи, педагогічні майстерні для

методистів райметодкабінетів, директорів будинків дитячої творчості, методистів позашкільних навчальних закладів.

Особлива увага приділялась підвищенню професійного рівня педагогів для роботи в інклюзивному освітньому середовищі спільно з методистами Київського міського педагогічного університету ім. Б. Грінченка.

Проведені семінари-практикуми, майстер-класи, тренінги для педагогів-дефектологів, вчителів корекційної освіти, вихователів, під час яких педагоги оволоділи різноманітними методиками щодо ефективного розвитку дітей з урахуванням їхньої індивідуальності.

Органічне поєднання методик інклюзивної освіти з різноманітними формами роботи з природним матеріалом реалізовано під час різних форм роботи за темами:

- Використання природного матеріалу для корекції дрібної моторики дітей з особливими потребами.
- Формування уваги у дітей із порушенням психофізичного розвитку з використанням природного матеріалу.
- Особливості екологічної освіти в практиці педагогів-дефектологів.
- Розвиток зорової, слухової та моторної уваги у дітей.

Усього організовано і проведено 22 методичних заходи (семінари, практикуми, майстер-класи), якими охоплено 450 педагогів.

Науково-методична діяльність Всеукраїнського методоб'єднання сприяє формуванню готовності педагогів до використання результатів наукових досліджень, розвитку творчого потенціалу.

*Протягом року проведено 4 вебінари:*

- Всеукраїнський науково-практичний веб-семінар «Дослідницький компонент у діяльності позашкільних навчальних закладів» (спільно з Хмельницьким облЕНЦ 17 вересня 2014 р.);
- Всеукраїнський навчальний тренінг за програмою (5 червня, м. Чернігів). Візуалізація даних. Методика фенологічних спостережень (3 жовтня);
- Міжнародна співпраця в рамках програми (7 листопада).

5 червня ц.р. Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з Комунальним закладом «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» та Чернігівським національним педагогічним університетом ім. Т. Г. Шевченка проведений Всеукраїнський навчальний тренінг-вебінар для координаторів програми GLOBE в Україні. Учасниками стали 13 педагогів з 9 регіонів України: Чернівецької, Херсонської, Луганської, Вінницької, Одеської, Тернопільської, Сумської, Чернігівської областей, м. Києва. Всі педагоги отримали сертифікат учителя програми GLOBE.

3 жовтня 2014 року проведений вебінар на тему «Візуалізація даних програми GLOBE. Методика фенологічних спостережень». Учасники вебінару – педагогічні працівники обласних еколого-натуралістичних центрів Запорізької, Закарпатської, Чернігівської та Одеської областей і вчителі загальноосвітніх навчальних закладів – отримали методики щодо візуалізації даних спостережень з веб-сайту програми, ознайомилися з новинами програми *GLOBE*: конкурсами, подіями тощо.

Однією з форм неперервної освіти дорослих є післядипломна освіта через *систему курсів підвищення кваліфікації*. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 10.01.2014 №21 «Про затвердження плану всеукраїнських заходів з підвищення кваліфікації педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів на 2014 рік» на базі кафедри методики позакласної та позашкільної освіти Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді проведені курси підвищення кваліфікації для різних категорій слухачів: директорів, заступників директорів, резерву керівних кадрів та новопризначених керівників, керівників гуртків та методистів позашкільних навчальних закладів.

Курси проводилися за очно-дистанційною формою та відповідно до навчально-тематичного плану курсів підвищення кваліфікації. Навчально-тематичний план курсів розрахований на 108 годин і складається із трьох модулів, які є типовими для навчальних планів, а саме: гуманітарно-соціального, професійного та діагностичного із розрахунку: очна частина складає 32 год, дистанційний блок – 76 год. Модель курсів за формою

проведення – очно-дистанційна (ліцензія (серія АЕ №270777), наказ МОН України від 01.07. 2013 №2494л.).

Слухачами курсів стали 149 педагогів позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного, туристсько-краєзнавчого та науково-технічного напрямів та комплексних позашкільних навчальних закладів.

Зміст курсової підготовки спрямований на вивчення теоретичних, методичних і технологічних аспектів професійної підготовки з використанням активних методів і форм навчання (лекції, конференції, круглі столи, семінари, тренінги, тести, рольові ігри, розробка моделей і програм особистісного та професійного розвитку, написання творчих робіт, захист проектів, обговорення основних напрямів діяльності еколого-натуралістичних центрів, станцій юних натуралістів та особистого досвіду роботи).

У поточному році продовжено роботу *Всеукраїнської школи методиста позашкільного навчального закладу*.

З метою підвищення якості практики науково-методичного сервісу у сфері позашкільної освіти регіонів України шляхом підготовки методистів, продовжувала роботу Всеукраїнська школа методиста позашкільного навчального закладу (наказ МОН України від 01.07.2013 №2494л.).

Навчання у Всеукраїнській школі методиста позашкільного навчального закладу проводиться за авторською методикою Боднар Оксани Степанівни, доцента, завідуючої кафедрою менеджменту освіти Тернопільського інституту післядипломної педагогічної освіти, доктора педагогічних наук (положення МОН України «Про школу методиста-експерта позашкільного навчального закладу»).

Учасниками Всеукраїнської школи методиста стали 30 педагогів-позашкільників із м. Києва та 12 областей: Вінницької, Закарпатської, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Сумської, Херсонської, Чернівецької, Чернігівської.

Навчання складалося із чотирьох сесій – дві очні сесії та дві заочні:

I очна сесія: 5 – 7 грудня 2013 р.

II очна сесія: 3 – 5 квітня 2014 р.

I дистанційна сесія: січень 2014 р.

II дистанційна сесія: березень 2014 р.

Схемою очно-дистанційної моделі школи передбачено:

- розробка навчальних матеріалів для підготовки експертів з науково-методичної діяльності;
- підвищення рівня фахових компетенцій методистів сфери позашкільної освіти та сприяння становленню їх високого професійного статусу;
- ознайомлення слухачів із загальними положеннями сучасного освітнього та методичного менеджменту, з методикою експертного оцінювання діяльності педагогічних працівників та освітньої діяльності позашкільних навчальних закладів;
- навчання сучасним інструментарієм оцінювання; формування практичних навичок оцінювання різних аспектів освітньої діяльності закладу згідно з Орієнтовними критеріями оцінювання діяльності позашкільних навчальних закладів;
- проведення сертифікації методистів сфери позашкільної освіти відповідно до досягнутого рівня методичних компетенцій.

У 2014 році 25 слухачів отримали посвідчення про закінчення Школи.

*Методисти Центру також брали участь у заходах:*

- Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні та практичні засади вивчення і збереження рідкісних видів рослин» (15 квітня, Центральний науково-природничий музей НАН України, 30 учасників). *Результативність:* виступ за темою «Просвітницька діяльність закладів освіти та національних парків як один з шляхів формування свідомості ощадливого природокористування заповідних територій»;
- Круглий стіл «Екологічна освітньо-виховна діяльність в установах ПЗФ» на форумі «Довкілля України – 2014» (23 квітня, Міжнародний виставковий комплекс, 40 учасників). *Результативність:* виступ за темою «Еколого-освітня діяльність позашкільних навчальних закладів на територіях ПЗФ України»;

- Круглий стіл «Безперервна екологічна освіта як інструмент формування суспільної екологічної свідомості» на форумі «Довкілля України – 2014» (23 квітня, Міжнародний виставковий комплекс, 30 учасників). *Результативність*: виступ за темою «Формування екологічної компетентності в системі позашкільних навчальних закладів»;
- Семінар «Актуальні питання підготовки науково-дослідницьких робіт школярів біоекологічного профілю МАН» (23 жовтня, Київський міський будинок природи, 40 учасників: методисти та вчителі природничих дисциплін, представники наукових, державних природоохоронних установ м. Києва). *Результативність*: виступ за темою «Аналіз науково-дослідницьких робіт МАН з екології»;
- Національний форум «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології». *Результативність*: виступ на секції «Інформаційна політика, розвиток освітніх програм, спрямованих на підвищення рівня обізнаності населення щодо роздільного збирання відходів» (4 листопада, Міжнародний виставковий центр, 45 учасників);
- IV міська методична виставка «Система безперервної освіти та методичної роботи з педагогічними працівниками у позашкільному навчальному закладі» (14 – 18 квітня 2014 р. на базі Палацу дітей та юнацтва м. Києва). *Результативність*: виступ за темою «Організаційно-педагогічні основи методичного функціонування сучасного позашкільного навчального закладу»;
- веб-семінар Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України «Допрофільна підготовка і профільне навчання у позашкільних навчальних закладах». *Результативність*: виступ за темою «Допрофільна підготовка і профільне навчання вихованців центрів еколого-натуралістичної творчості»;
- серпнева конференція керівників закладів та установ освіти, педагогічних працівників Київської області;
- Всеукраїнська науково-практична конференція Інституту проблем виховання НАПН України «Виховний потенціал сучасної освіти: теоретичні засади та практичні досягнення» (15 жовтня 2014 року);
- Конференція з освіти в галузі енергозбереження та пом'якшення наслідків



глобальної зміни клімату в рамках Міжнародного шкільного проекту з використання ресурсів та енергії (SPARE) «Клімат, природа, енергія» (4 – 5 квітня, м. Київ);

- V Міжнародна наукова конференція на тему “Збереження біорізноманіття та інтродукція рослин” (8 – 11 вересня 2014 р.);

- Рада ботанічних садів тощо.

### **5.7. Робота педагогічної та методичної рад**

Змістовно готувалися й розглядалися на засіданні педагогічних рад низка питань з організаційного та навчально-методичного забезпечення навчального процесу, зокрема: 20 березня 2014 р. проведено педагогічну раду, на якій обговорювались питання організації та стану дослідницької роботи на навчально-дослідних земельних ділянках. Тематика засідання педагогічної ради, яка відбулася 26 травня, присвячена участі вихованців у міжнародних та всеукраїнських масових заходах та затвердження Плану навчально-виховної роботи на 2014 – 2015 н. р.; 15 жовтня 2014 року проведено спільну педагогічну раду НЕНЦ та засідання лабораторії позашкільної діяльності Інституту проблем виховання НАПН України «Виховний потенціал сучасної освіти». З цих та інших питань були прийняті відповідні рішення, більшість пунктів яких виконано, решта – в стадії завершення.

*На засіданнях методичних рад розглядалися такі питання:*

«Упровадження елементів дистанційного навчання в навчально-виховний процес НЕНЦ»;

«Вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду позашкільних навчальних закладів».

### **5.8. Реалізація освіти впродовж життя працюючих педагогів**

В сучасних умовах соціально-економічних перетворень усе більшої значущості набуває проблема професійного становлення особистості. Розвиток системи педагогічної освіти акцентує увагу на формуванні педагога-професіонала, здатного адаптуватися до змінних умов соціуму, продуктивно

реалізовувати інноваційні педагогічні технології, здійснювати самоосвіту. З цією метою на Центрі *функціонує школа молодого педагога*. На початку навчального року розроблено план роботи на рік з молодими педагогами, яким передбачено надання допомоги в організації навчально-виховного процесу, складанні планів роботи та веденні навчальної документації; ознайомлення з правилами техніки безпеки та санітарно-гігієнічними нормами. Для молодих спеціалістів проведено майстер-класи з розвитку критичного мислення, екскурсії до Музею хліба, куточка живої природи, Школи народних ремесел, практичні роботи з організації дослідницької роботи з учнями в теплиці та на навчально-дослідній земельній ділянці. Протягом 2014 року в школі молодого педагога проходило навчання 7 молодих спеціалістів Центру.

Взаємозбагаченню досвіду сприяло проведення відкритих занять як молодими, так і досвідченими педагогами.

Методист Дзюбенко К. О. закінчила Всеукраїнську школу методистів-експертів і отримала посвідчення за № 12 СПУ 033760.

Згідно з Положенням про атестацію педагогічних працівників України проводилася атестація педагогічних працівників Центру. Необхідно відзначити високу якість оформлення атестаційних матеріалів, накопичення методичних та дидактичних матеріалів, розробок занять, масових заходів, нових педагогічних технологій, які акумулювалися у атестаційних папках. До атестаційної комісії вчасно надійшли заяви від педагогічних працівників щодо підтвердження (підвищення) кваліфікаційного рівня.

На підставі рішення атестаційної комісії педагогічним працівникам, які пройшли атестацію, присвоєно 10-тарифний розряд: Адріанов В. А., Бойко Є. О., Драган О. А., Козленко В. П., Комендантов В. Ф, Мазур П. О., Радченко Т. Д.

Чільне місце в семінарській діяльності Центру займає обговорення проблем екологічно безпечного довкілля, розвитку освіти в інтересах сталого розвитку, розроблення молодіжних проектів з енергоефективності та енергозбереження.

Належна увага приділялась психологічному забезпеченню організації роботи з обдарованими дітьми:

- проведено майстер-класи для учасників масових заходів;
- психологічний тренінг з розвитку професійних якостей педагога для керівників учнівських делегацій – учасників всеукраїнських конкурсів.

На сучасному етапі суспільного розвитку істотно змінились мета і завдання післядипломної освіти через прагнення України інтегруватися у європейський і світовий освітні простори. Післядипломна освіта педагогічних працівників здійснювалася також через низку заходів, зокрема *«Університет методичних знань»* для керівників учнівських делегацій Всеукраїнської заочної біологічної школи. Тематика засідань: «Науково-методичний супровід позашкільної еколого-біологічної освіти». З лекціями та презентаціями виступили наукові співробітники Інституту проблем виховання НАПН України, Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України, фахівці ДНПБ НАПН України ім. В. О.Сухомлинського та методисти НЕНЦ.

Загалом здійснення освіти впродовж життя працюючих педагогів системи позашкільної освіти в 2014 році спрямовувалося на удосконалення структури, змісту і методів роботи з педагогами, переорієнтацію її на нові моделі управлінської діяльності, вдосконалення програми всебічного розвитку та саморозвитку особистості, особистісно-орієнтовані педагогічні технології, створення умов для індивідуалізації та диференціації навчання. Серед пріоритетних напрямів цієї роботи:

- всебічний розвиток професійних якостей педагогів позашкільних закладів в умовах нової парадигми освіти;
- модернізація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації на основі використання моніторингових досліджень;
- орієнтація на індивідуальний стиль навчання та діяльності педагогів, здійснення диференційованого підходу з урахуванням категорій та кваліфікацій фахівців;

- запровадження очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів;
- апробація та запровадження кредитно-модульної системи навчання на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

## 5.9. Віталогічна освіта

Центром вже кілька років ефективно здійснюється віталогічна освіта з широкими верствами населення. Найбільш популярними напрямками в цьому плані є садівництво та декоративно-ужиткове мистецтво. Протягом року більше 500 садівників-аматорів пройшли практичні навчання на базі науково-дослідної лабораторії садівництва, отримавши поради та консультації. 15 серпня на винограднику Центру відбувся «День виноградаря». Для учасників заходу була організована екскурсія по винограднику, влаштована дегустація сортів.

29 жовтня звітного року на базі лабораторії проведено майстер-клас по обрізці виноградної лози, формуванню та укриттю на зиму виноградних кущів.

*Спільно з Клубом органічного землеробства проведено 8 семінарів.* Тематика семінарів така: «Сучасні технології вирощування овочевих культур», «Сидерати, їхні різновиди та використання», «Біопрепарати для захисту рослин», «Сучасне садівництво в сучасній школі», «Алелопатія та ущільнені посадки в органічному землеробстві», «Особливості вирощування рідкісних і малопоширених культур», «Способи розмноження та вирощування ягідних культур», «Лікарські рослини на присадибній ділянці».

П'ятий рік поспіль проводиться навчання дорослих у віталогічній школі при Школі народних ремесел НЕНЦ. Група родинного навчання передбачає навчання батьків і їхніх дітей, бабусь, дідусів і їхніх онуків. Традиційними серед батьків стали майстер-класи з писанкарства до Великодня, які проводять педагоги разом з вихованцями. Батьки мають можливість не тільки спостерігати за навчанням дітей у гуртках, а й творчо працювати разом з дітьми.

Заняття у віталогічній школі проводяться з такими категоріями учасників навчального процесу: «Образотворче мистецтво» - діти від 5 до 10 років,

«Майстер-класи з кераміки і біокераміки» - діти від 5 до 10 років, «Лозоплетіння» - молодь і дорослі, вчителі, вихователі, студенти і педагоги художніх ВНЗ, спеціалісти з флористики та дизайну.

У 2014 році склали іспити та отримали свідоцтва 10 випускників віталогічної школи.

## **VI. Популяризація діяльності Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, здобутків вихованців, учнів, слухачів та кращого досвіду педагогічних працівників**

### **6.1. Виставкова діяльність Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді**

З метою популяризації діяльності Центру, здобутків учнівської молоді та кращого досвіду педагогічних працівників, використання інформаційного ресурсу освітянських виставок педагоги НЕНЦ брали участь у V Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти - 2014» – 27.02. – 01.03.2014 р. Місце проведення – ВЦ «КиївЕкспоПлаза» (м. Київ, вул. Салютна, 2-б). Презентовано освітні технології сучасного позашкільного навчального закладу еколого-натуралістичного напрямку в контексті виховання конкурентоспроможної особистості та виховання учнів засобами музейної педагогіки. Заклад нагороджений *Золотою медаллю* в номінації «Формування творчої особистості в навчальних закладах» і відзначений Дипломом «За вагомий внесок у розвиток національної освіти».

З метою поширення досягнень науково-дослідницької роботи юннатів з виноградарства Центр брав участь у Міжнародній виставці «Виноград та вино Прикарпаття 2014» (м. Івано-Франківськ, 30-31 серпня 2014 р.). НЕНЦ отримав Гран-прі та нагороджений грамотами виставки за перші місця у трьох номінаціях.

З метою підвищення якості позашкільної освіти, поліпшення її науково-методичного забезпечення, розвитку творчого потенціалу педагогів, поширення передового педагогічного досвіду спільно з Національною академією педагогічних наук України та Всеукраїнською асоціацією педагогів-

позашкільників «Фактор» проведено щорічні заочні Позашкільні педагогічні читання-виставку видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку. На виставку подані матеріали різних типів позашкільних навчальних закладів: профільних, комплексних, зокрема: центрів еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, станцій юних натуралістів, палаців і будинків дитячої та юнацької творчості, творчих та трудових учнівських об'єднань на базі загальноосвітніх навчальних закладів. У рамках Позашкільних педагогічних читань-виставки проводився конкурс видавничої продукції за такими номінаціями: «Позашкільний навчальний заклад і регіон: енергія інноваційної взаємодії», «Модернізація змісту позашкільної освіти», «Інновації у формуванні фахових компетенцій педагогів», «Механізм інтеграції освіти і науки у позашкільному навчальному закладі», «Науково-популярні видання для дітей та юнацтва», «Реклама досягнень позашкільного навчального закладу». На розгляд журі представлено 175 робіт із 18 областей України: Автономної Республіки Крим – 6, Вінницької – 19, Волинської – 4, Дніпропетровської – 12, Донецької – 8, Житомирської – 12, Закарпатської – 23, Кіровоградської – 10, Луганської – 6, Львівської – 3, Одеської – 6, Полтавської – 18, Рівненської – 10, Сумської – 11, Тернопільської – 9, Хмельницької – 10, Чернігівської – 6, Черкаської – 2.

З них: альбомів – 2, брошур – 17, буклетів – 27, вісників – 15, збірників – 28, перекидний настінний календар – 1, матеріалів (конференцій, презентаційних та методичних матеріалів) – 5, посібників – 28, навчальних програм – 4, розробок – 10, рекомендацій та порад – 10 тощо.

За матеріалами читань-виставки створено анотований каталог видань відповідно до номінацій виставки.

Проведення таких виставок є необхідною складовою навчально-методичного і науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах, сприяє створенню банку методичних матеріалів з організації екологічної освіти учнівської молоді, підвищення ефективності та якості дослідницької роботи з учнями, підтримці творчо працюючих педагогів.

У бібліотеці Центру організовано постійно діючу виставку методичної літератури на допомогу вчителям біології, педагогічним працівникам позашкільних навчальних закладів за рубриками „Нова література”, „Експрес-інформація”, література, що видається НЕНЦ, а також новинки методичної літератури з біології, екології, психології тощо.

Інформаційне забезпечення методичних та масових заходів здійснювалось через розміщення матеріалів на сайті Центру, публікації у газетах «Освіта», «Біологія. Шкільний світ», «Позашкілля. Шкільний світ», видання буклетів, зокрема, видано буклети до проведення Всеукраїнського фестивалю «Україна-сад», метою якого стало підвищення рівня трудового виховання, інтересу молоді до оволодіння професіями плодоовочівника, садівника, виноградаря.

## **6.2. Популяризація діяльності Центру в засобах масової інформації**

Упродовж звітнього періоду оприлюднення діяльності Центру у ЗМІ здійснювалося через надання інформації про методичну й організаційно-масову діяльність, залучення представників ЗМІ до участі в роботі заходів для подання матеріалів про ці заходи в центральних, освітянських газетах, на радіо та телебаченні. Матеріали працівників НЕНЦ друкувалися в газетах “Освіта”, “Сільська школа”, “Порадниця”, бюлетені Українського товариства охорони птахів, інформаційному бюлетені екологічних відеотек; у фахових виданнях “Біологія”, “Позашкілля”, в журналах “Біологія і хімія”, “Паросток”, “Рідна природа”, «Огородник», «Нескучный сад», «Урожайные сотки», «Овочі. Фрукти», “Інформатика” тощо. Інформація про діяльність Центру прозвучала на українському радіо у передачах “Новини”, “Голос Києва”, “Наше радіо”, *Радіо – ЕРА*.

Налагоджена співпраця з телеканалами, зокрема, УТ-1, ТРК.

Загалом протягом року співробітниками Центру було опубліковано в фахових та профільних виданнях 89 статей і зроблено 18 виступів на радіо та телебаченні. Повний перелік подано в додатку.

Для інформування педагогічних працівників та учнівської молоді про події в Центрі широко використовувалися можливості Інтернет-сторінки сайту НЕНЦ, зокрема, на сайт підготовлено та подано 187 інформаційно-методичних

матеріалів. Постійно поповнюється інформацією блок для дистанційної освіти педагогів.

## **VII. Видавнича діяльність**

З метою підвищення якості позашкільної освіти, поліпшення її науково-методичного забезпечення, розвитку творчого потенціалу педагогів, поширення передового педагогічного досвіду Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді Міністерства освіти і науки України у 2014 році *видано електронні збірники:*

1. Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проєктів еколого-натуралістичного напрямку, Всеукраїнський конкурс юних зоологів і тваринників, 11 – 13 лютого: [збірник тез / за заг. ред. доктора пед. наук В. В. Вербицького]. – Київ: «НЕНЦ», 2014.
2. XIII Всеукраїнський чемпіонат з інформаційних технологій «Екософт–2014», 19 – 21 лютого: [збірник тез / за заг. ред. доктора пед. наук, проф. В. В. Вербицького]. – Київ: «НЕНЦ», 2014.
3. Всеукраїнський науково-технічний конкурс «Intel-Еко Україна 2014», 26 лютого – 1 березня [збірник тез / за заг. ред. доктора пед. наук, проф. В. В. Вербицького]. – Київ: «НЕНЦ», 2014.

*Вийшли друком:*

1. Всеукраїнська серпнева конференція «Педагогічний пошук – 2014». Статті та тези доповідей та навчальні програми: [збірник матеріалів / за заг. ред. доктора пед. наук, професора В. В. Вербицького]. – Київ: «НЕНЦ», 2014. – 246 с.
2. Всеукраїнський біологічний форум учнівської та студентської молоді «Дотик природи», 20 – 22 жовтня: [збірник тез / за заг. ред. доктора пед. наук, професора В. В. Вербицького]. – Київ: «НЕНЦ», 2014. – 264 с.
3. Матеріали Всеукраїнського педагогічного практикуму «Світ творчості» [«Реалізація ідей освіти збалансованого розвитку на основі інтеграції позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку і об'єктів природно-заповідного фонду»], (8 – 10 жовтня 2014 р.) / МОН



України, НЕНЦ, КЗ Львівської обл. ради – «ЛОЦЕНТУМ» – Львів, 2014. – 68 с.

4. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Інноваційні соціально-педагогічні моделі розвитку творчої активності вихованців позашкільних навчальних закладів у процесі пошукової та дослідницько-експериментальної діяльності»], (24 – 26 вересня 2014 р.) / МОН України, НЕНЦ, Вінницька облСЮН – Вінниця, 2014. – 194 с.
5. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського у діалозі з сучасністю»], (24 – 27 червня 2014 р.) / МОН України, НЕНЦ, Волинський обласний еколого-натуралістичний центр – Луцьк, 2014. – 143 с.
6. Матеріали педагогічних читань [«Ціннісно-трудова основа педагогічної системи та методики виховання в дитячому колективі А. С. Макаренка»], (10 вересня 2014 р). МОН України, НЕНЦ, КЗ «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради. – Рівне, 2014. – 54 с.
7. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного Інтернет-семінару [«Дослідницький компонент у діяльності позашкільних навчальних закладів»], (17 вересня 2014 р.); МОН України, НЕНЦ, Хмельницький обласний еколого-натуралістичний центр. – Київ. – Хмельницький, 2014. – 55с.
8. Ілюстрований каталог помологічної та ампелографічної колекції Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. – К., 2014.

*Видано журнал «Паросток»:*

1. Журнал «Паросток». – № 1. – 2014.
2. Журнал «Паросток». – № 2. – 2014.
3. Журнал «Паросток». – № 3. – 2014.
4. Журнал «Паросток». – № 4. – 2014.

## **VIII. Форми співпраці з навчальними закладами, науковими установами та громадськими організаціями**

Для здійснення науково-методичного забезпечення практичної діяльності та проведення науково-дослідницької роботи Центр всебічно використовував науковий потенціал галузевих інститутів НАН України, НААН України, НАПН України, вищих навчальних закладів. Результатом такої співпраці є спільні заходи з учнівською та студентською молоддю, педагогічними працівниками системи позашкільної освіти; надання консультацій з питань організації науково-дослідницької роботи, підвищення фахового рівня педагогів; розробка тематики дослідницької роботи, підготовка учнівської молоді до участі в реалізації міжнародних проектів.

У 2014 році укладено угоди про співпрацю з організаціями та установами, зокрема:

- Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво між Державним агентством екологічних інвестицій України (Міністерство екології та природних ресурсів України) та Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді Міністерства освіти і науки України;

- Угоду про співробітництво між Українським гідрометеорологічним центром МНС України і Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді МОН України на 2014 – 2018 рр.;

- Договір про співпрацю між Інститутом психології ім. Г. С. Костюка НАПН України та Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді МОН України.

НЕНЦ успішно здійснює комплексну програму інтеграції національної освіти у європейський та світовий освітні простори, має розгалужену систему співробітництва з провідними позашкільними навчальними закладами Республіки Білорусь, Росії, Латвії, Польщі.

Приклади співпраці з науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами:

- Державним агентством лісових ресурсів України:
  - проведення зльотів юних лісівників;

- проведення акцій «Майбутнє лісу в твоїх руках».
  - Інститутом ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України:
- Всеукраїнський науково-освітній проект “Мікроскопічні водорості – показники екологічного стану довкілля”. Проект спрямований на виконання наукової теми Інституту ботаніки "Різноманіття водоростей України";
- ботанічні стажування в рамках роботи Всеукраїнського інституту біологічних стажувань обдарованих школярів.
  - Інститутом біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України:
    - Університет юних біохіміків (на базі Інституту біохімії та юнацької секції Українського біохімічного товариства).
    - Національною академією наук України:
  - Всеукраїнський конкурс юних раціоналізаторів та винахідників “Природа – людина – виробництво – екологія.”
    - Національним університетом біоресурсів і природокористування України:
      - Всеукраїнський конкурс «Юний генетик та селекціонер»;
      - Всеукраїнський конкурс-виставка досягнень юних тваринників та зоологів;
      - Всеукраїнська виставка дрібних сільськогосподарських тварин та птиці;
      - розробка тематики дослідницької роботи;
      - проведення семінарів.
    - Інститутом зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України:
      - Всеукраїнський конкурс-виставка досягнень юних зоологів та тваринників;
      - зоологічні стажування.
    - Національним ботанічним садом ім. М. М. Гришка НАН України:
      - науково-освітній проект «Оптимізація озеленення території навчальних закладів».
    - Білоруським НДІ плідівництва:
      - обмін колекційним матеріалом;
      - консультації.

- Науковим центром екомоніторингу та біорізноманіття мегаполісу НАН України:
  - науково-освітній проект «Оптимізація озеленення території навчальних закладів».
- Київським державним зоологічним парком:
  - участь представників Центру в науково-технічній раді зоопарку;
  - проведення фінального етапу конкурсу «Юний дослідник»;
  - консультації співробітників підрозділу з питань утримання та лікування тварин;
  - проведення зоологічних стажувань.
    - Громадською радою Міністерства охорони навколишнього природного середовища України:
      - участь представників Центру в Раді.
    - Всеукраїнською асоціацією голубівників:
      - проведення Національних виставок голубів.
        - Молодіжною лігою захисту тварин:
          - угода про співпрацю, проведення всеукраїнських та міських конкурсів, акцій з питань гуманного ставлення до тварин, участь Центру у програмі МЛЗТ по стерилізації безпритульних тварин.
  - Всеукраїнським клубом акваріумістів:
    - проведення конкурсів з акваріумістики.
  - Українським товариством охорони птахів:
    - природоохоронно-пропагандистська акція «Птах року»;
    - Міжнародні дні осінніх спостережень птахів;
    - Європейська акція «Весна прийшла».
  - Громадська організація «Екологічний клуб «Еремурус»:
    - спільний Міжнародний конкурс шкільних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище».
  - Академією флористики Наталії Агеєвої:
    - робота Школи флористики та фітодизайну НЕНЦ;

- проведення конкурсу «Юний флорист».
  - Благодійним фондом «Ліга меценатів гуманного дитинства»:
- проведення Всеукраїнського громадсько-соціального проекту «Золота осінь гуманного дитинства».
  - Асоціацією флористів України:
- проведення конкурсів юних квітникарів.
  - Музеєм народної архітектури та побуту України Національної академії наук України:
- Свята народних майстрів на території музею.
  - Клубом органічного землеробства:
    - в рамках спільної роботи за темою «Використання ЕМ-технологій у с.-г. виробництві»: проведення семінарів, допомога Центру засобами захисту рослин, спеціальною літературою, інвентарем та тематичними відеофільмами.

***Наукові установи, з якими Центр продовжував співпрацювати в 2014 році:***

Український інститут промислової власності;  
 Інститут біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України;  
 Інститут ботаніки ім. М. Г.Холодного НАН України;  
 Інститут зоології ім. І. І Шмальгаузена;  
 Інститут клітинної біології та генної інженерії НАН України;  
 Інститут мікробіології та вірусології ім. Д. К.Заболотного НАН України;  
 Інститут молекулярної біології та генетики НАН України;  
 Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України;  
 Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти НАПН України;  
 Інститут землеробства НААН України;  
 Інститут садівництва НААН України;  
 Інститут фізіології рослин і генетики НАН України;  
 Ботанічний сад ім. О. О. Фоміна;  
 Київський державний зоологічний парк;  
 Національна академія наук України;  
 Національне космічне агентство України;

Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка НАН України;  
Національний природний парк «Голосіївський»;  
Науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації  
ім. П. М. Висоцького.

***Вищі навчальні заклади:***

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (біологічний факультет);  
Київське вище професійне училище технологій та дизайну;  
Київський національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова;  
Національний університет «Києво-Могилянська академія»;  
Національний університет «Київський політехнічний інститут»;  
Національний університет біоресурсів і природокористування України;  
Ніжинський педагогічний університет;  
Переяслав-Хмельницький педагогічний університет;  
Уманський педагогічний університет.

***Державні організації:***

Державне агентство лісових ресурсів України;  
Державний департамент інтелектуальної власності;  
Державна служба заповідної справи Міністерства екології та природних ресурсів  
України;  
Державне підприємство «Український інститут промислової власності»;  
Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг;  
Український інститут інформаційних технологій в освіті НТУУ «КПІ»;  
Видавничий дім «Шкільний світ» (газета «Інформатика»);  
Прес-центр Українського інституту промислової власності.

***Громадські організації, спілки:***

Асоціація флористів України;  
Благодійний фонд «Ліга меценатів гуманного дитинства»;  
Всеукраїнська асоціація голубівників;  
Всеукраїнська громадська організація «Спілка геологів України»;  
Всеукраїнська громадська організація «Чиста хвиля»;

Всеукраїнська дитяча спілка “Екологічна варта”;  
Всеукраїнська екологічна громадська організація «Мама – 86».  
Всеукраїнський клуб акваріумістів;  
Громадська організація «Екологічний клуб «Еремурус»;  
Державний музей іграшки;  
Київська організація Національної спілки художників України;  
Клуб органічного землеробства;  
Молодіжна ліга захисту тварин;  
Музей архітектури і побуту України;  
Національна спілка майстрів народного мистецтва України;  
Об’єднання громадян «Товариство «Зелена Україна»;  
Українське товариство охорони птахів;  
Український центр народної культури «Музей І. Гончара».

## **ІХ. Виробнича діяльність**

З метою ефективного функціонування Центру педагогічні працівники протягом року працювали над поповненням матеріальної бази, вирішенням виробничих питань, пов’язаних з організацією та проведенням дослідницької роботи на навчально-дослідній земельній ділянці та лабораторіях Центру. За звітний період вдалося провести всю заплановану роботу в повному обсязі.

Педагогічні працівники працювали над вирішенням виробничих питань, пов’язаних з організацією та проведенням дослідницької роботи на навчально-дослідній земельній ділянці.

Технічними та педагогічними працівниками було підготовлено більше 10 тонн землесуміші та закладено 25 рам парників. В результаті діяльності було вирощено та оприбутковано 3500 шт. розсади овочевих культур та 620 шт. саджанців суниці. Було закладено ділянку малопоширених культур, польову та овочеву сівозміни. Результатом проведення дослідницької роботи на НДЗД є 1 566 кг овочевої продукції:

№ з/п	Назва овочевої культури	Маса, кг
1	Капуста	175
2	Морква	628
3	Кабачки	158
4	Огірки	20
5	Помідори	20
6	Батат	15
7	Картопля кормова	55
8	Суниці	43
9	Гарбузи	262
10	Буряк кормовий	190
	<b>Всього</b>	<b>1 566</b>

Після проведення необхідних обліків урожай був закладений на зберігання, переданий на тваринницьку ферму та куточок живої природи. Крім збору товарної продукції, працівники відділу працювали над збором насіння сільськогосподарських культур, зокрема, було зібрано насіння томатів (10 сортів), пшениці, жита, тритікале та бобових, малопоширених культур (батату, чуфи, бенінкази та декоративних гарбузів).

У 2014 році були опрацьовані нові підходи, що дають можливість більш ефективно використовувати навчально-дослідні ділянки в навчальному процесі, покращити умови для вивчення профільних дисциплін з ботаніки, землеробства, рослинництва, агрохімії, селекції та генетики, профорієнтації, раціонального природокористування тощо.

*Відділом рослинництва та сільськогосподарського дослідництва НЕНЦ* впроваджувалась експериментальна програма екологічного землеробства, яка передбачає систему виробництва сільськогосподарської продукції, де забороняється або значною мірою обмежується використання синтетичних комбінованих добрив, пестицидів, регуляторів росту. Така система максимально базується на сівозмінах, використанні рослинних решток, гною та компостів, бобових рослин і рослинних добрив, органічних відходів виробництва, мінеральної сировини та механічному обробітку ґрунтів і біологічних засобах боротьби зі шкідниками для підвищення родючості й покращення структури ґрунтів, забезпечення повноцінного живлення рослин.

На НДЗД НЕНЦ завдяки співпраці з Клубом органічного землеробства в 2014 році закладені дослідні ділянки з використанням сидеральних культур, суміжних



посівів, плоскорізного обробітку ґрунту та біологічних засобів захисту рослин. Зокрема, проводяться дослідження по вивченню способів біологічного захисту капусти білоголової та помідора. Триває вивчення біопрепаратів: Тамір, Мікосан, ФітоДоктор, Колорадоцид, Емочки, Байкал тощо.

Відділ проводить інтродукцію малопоширених культур, зокрема, батату. Вирощування цієї культури в умовах України передбачає розробку і вдосконалення методів ефективного розмноження, способів вирощування та підбір більш адаптованих сортів. Вихованці гуртка «Юні рослинники» провели дослід на тему «Вивчення способів розмноження батату». На основі вивчених особливостей росту і розвитку сортів батату залежно від умов вегетаційного росту, умов зберігання, способів вирощування, сортових особливостей розроблено комплекс агротехнічних заходів вирощування батату, які дозволять в умовах Південного Полісся України підвищити рівень біологічного потенціалу культури.

Проведені дослідження значно поглиблюють знання дітей з біології і сільськогосподарського виробництва та значно стимулюють бажання займатися дослідницькою роботою не лише на навчально-дослідній земельній ділянці, а й у себе на присадибній або дачній ділянках.

Протягом 2014 року продовжувалась робота по переплануванню колекційної ділянки квітково-декоративних культур. Пересаджено частину багаторічників, висаджено цибулинні рослини. Протягом року на колекційній ділянці вирощувалась колекція більше ніж 140 видів рослин відкритого ґрунту.

*Колекційна ділянка квітково-декоративних культур* використовувалась як навчальна база для роботи гуртків лабораторії. Організовувалась польова практика для студентів, юннатів Всеукраїнського табору “Юннат”, практика для студентів, екскурсії для слухачів кафедри позакласної та позашкільної роботи, учнів.

*Діяльність тепличного господарства НЕНЦ* направлена на покращення навчально-дослідної та природоохоронної роботи. За звітний період теплиця використовувалася для проведення практичних занять та дослідницької роботи гуртківців всіх відділів НЕНЦ. Навчальна теплиця лабораторії широко

використовувалась під час проведення семінарів. Проводились також екскурсії для учнів, студентів, учасників всеукраїнських масових заходів.

За звітний період у навчальній теплиці НЕНЦ колекція рослин закритого ґрунту поповнилася новими видами, що запроваджуються квітковою індустрією, проводилось розмноження кімнатних рослин, вирощування розсади. Під час роботи теплично-парникового господарства лабораторії було вирощено розсаду квітково-декоративних культур – 15 тис. шт., та велику кількість кімнатних рослин.

Кімнатні рослини, вирощені в теплиці, використовувались для поповнення колекції зимового саду, для озеленення кабінетів, коридорів, фойє, зимового саду НЕНЦ, надання шефської допомоги.

Розсадою квітково-декоративних рослин були озеленені клумби та ділянки НЕНЦ, проведено озеленення табору “Юннат”, Школи народних ремесел, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, частину реалізовано, надано шефську допомогу в озелененні школам, школам-інтернатам, ліцеям та іншим установам.

Також у 2014 р. вирощувались у теплиці вигоночні рослини: альстремерія, кали.

У зимовому саду протягом року поновлено та розширено видовий склад рослин, виготовлено новий етикетаж фітомодулів експозиції, проведено частковий косметичний ремонт куполу та приміщення саду.

#### *Навчальна тваринницька база*

Серед основних завдань, що стояли перед тваринницьким підрозділом у 2014 році було визначено роботу по наданню учням додаткової освіти, на здобуття ними знань, умінь і навичок за інтересами, а також забезпечення потреби особистості у професійному самовизначенні та творчій самореалізації, організації змістовного дозвілля. Педагогічні працівники спрямовували свою діяльність на реалізацію заходів по виконанню плану роботи НЕНЦ, активізацію співпраці з державними та громадськими організаціями, впровадженню сучасних педагогічних технологій у практику учнівських об'єднань тваринницького профілю.

Для проведення навчальної та дослідницької роботи з дітьми на зообазі зібрана колекція сільськогосподарських і декоративних тварин та птиці.

❖ Птиця

Кури: брама палева і світла, кохінхін карликовий зозулястий, фавероль, бентамська, сібрайт, італійська куріпчаста, пухова.

Інша с.-г. птиця: гуси, качки мускусні, індики, цесарки.

Декоративна птиця: павичі, фазан сріблястий, фазан мисливський, фазан золотий (жовтий).

Дикі птахи: яструб-тетерев'ятник.

❖ Кролі

Промислові: каліфорнійська, фландр, новозеландська біла, новозеландська червона, кастор-рекс срібляста.

Декоративні: карликовий баран, ангорський левоголовий.

❖ Голубиний розплідник:

Голуби спортивні, миколаївські, київські світлі, кінги, яacobіни.

❖ Поні, коза звичайна, козел камерунський, віслюк, вівці.

Тваринницький підрозділ забезпечував проведення навчально-виховної роботи не лише з юннатами відділу, а й учнями загальноосвітніх навчальних закладів різного типу. Загалом гуртковою роботою охоплено учнів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва №№ 8, 239, 262, 295, 193, 63, 114 (2013 – 2014 навчальний рік); ЗОШ №№ 6, 8, 14, 34, 63, 93, 116, 242, 271 (2014 – 2015 навчальний рік). Протягом року було проведено екскурсії, під час яких діти знайомилися з різноманітністю тваринного світу, особливостями утримання та розведення сільськогосподарських, диких і декоративних тварин та птахів.

Протягом року проводилася робота по систематичному догляду за тваринами, вирощуванні та заготівлі кормів, ремонту інвентарю та обладнання.

*Дендрологічна шкілька*

Протягом звітного періоду працівники лабораторії провели ремонт інструменту та обладнання до сезонних робіт; придбали стимулятори росту та укорінювачі, отрутохімікати; провели санітарну рубку догляду в дендропарку

«Юннатський» та утилізацію обрізаних гілок; провели агротехнічні заходи по догляду за рослинами дендропарку, шкільки розсадника, провели реконструкцію дендрологічного розсадника, пересадивши понад 400 дерев та кущів, 350 саджанців одно-, дво- і трирічних хвойних та вічнозелених саджанців було висаджено на закріпленій території лабораторії, понад 300 листяних дерев і кущів. Особливу реконструкцію провели із хвойними лісовими культурами. Продовжувалась робота по створенню ділянки парку «Пам'ять родоводу». Проводились агротехнічні заходи по догляду за рослинами дендропарку «Юннатський», вносились органічні та мінеральні добрива під дерева та кущі, особливий догляд проводився за ялиною канадською та ялівцем віргінським. Проводився посезонний карантинний огляд рослинності дендропарку. Підготовлені дослідні ділянки: шкілька, розсадник, дендропарк до зими. Проведено розмноження декоративних рослин здерев'янілими та зеленими живцями у теплиці та парнику. Періодично проводилось обрізування та формування живоплотів на території НЕНЦ, грабова алея, зелена загорожа, визначення аварійних і фаутичних дерев на території дендропарку спільно з працівниками районної та міської організацій «Захисту рослин», КО «Київзеленбуд»; омолодження зеленої загорожі дендропарку «Юннатський».

Активну участь прийняли у трудовій акції: «Турбота молоді тобі, Україно», «День Землі», «День доквілля». Активно проводилась операція «Збережи ялинку» за окремим планом. Ця операція має глибоке моральне значення, тому що дозволяє допомогти дітям та дорослим навчитися бути уважним до світу, що оточує їх, побачити в ньому те, що вимагає любові та захисту, пробудити в їхніх душах співчуття та розуміння життя в усіх його проявах. За звітний період та попередні роки по операції «Збережи ялинку» всі заходи пройшли на високому методичному рівні. Протягом звітного періоду проводились розмноження декоративних хвойних рослин у теплиці парника; обрізування та формування живоплотів на території НЕНЦ; підготовлені дослідні ділянки, шкілька, лісорозсадник, дендропарк до зими, догляд за зеленими насадженнями дендропарку та території Центру. Проведено визначення фаутичних дерев та дерев уражених омелою спільно з працівниками лабораторії дендрології,

ліквідувалися наслідки стихійних лих під час зимового та весняно-літнього періоду.

### ***Плодовий сад, ягідник***

У 2014 році на території плодового саду та ягідника проводилися такі господарські заходи:

- регулярне виконання всіх агротехнічних заходів для забезпечення функціонування зазначеного відділку НДЗД;
- проведено підготовку площі та передпосадковий обробіток ґрунту для посадки виноградника, поновлено ампелографічну колекцію;
- проведено обрізку, обкопування та побілку плодового саду Центру;
- санітарну вирубку, розкорчовування, утилізацію деревини, підготовку посадкових ям (74) у карликовому саду, винограднику та нижньому саду Центру;
- у плодовому саду та винограднику висаджено 52 саджанці плодових дерев, 47 – винограду, 44 – ягідників;
- надано шефську допомогу посадковим матеріалом 2 школам;
- реалізовано продукції, вирощеної на НДЗД, на суму більш ніж 10 тис. грн.

Постійно поповнюється колекція банку генофонду плодово-ягідних культур науково-дослідної лабораторії садівництва НЕНЦ. У звітний період банк генофонду плодово-ягідних культур науково-дослідної лабораторії садівництва НЕНЦ складає: яблуні – 207 сортів, груші – 84, сливи – 145, абрикоси – 18, персика – 12, полуниці – 22, смородини – 30 та ряд інших культур. Закладено шкільку ягідних культур – 1,5 тис. Поміж всіма цими культурами виділяється колекція винограду, його нараховується на сьогодні близько 160 сортів і повсякчас іде поповнення новими сортами винограду.

Окрім робіт на НДЗД, працівниками Центру систематично проводилися роботи по поточному ремонту приміщень та обладнання, благоустрою території, поліпшенню матеріально-технічної бази закладу.

## **Х. Матеріально-технічна база та ресурсне забезпечення**

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді зосереджує свою матеріально-технічну базу у 18-ти підрозділах (відділах, лабораторіях, кабінетах, комплексах) з такими базовими включеннями, як зимовий сад, тваринницька ферма, куточок живої природи, акваріумно-тераріумний комплекс, навчально-дослідні земельні ділянки, парники, теплиці, плодовий сад, дендропарк, метеорологічний майданчик, Музей хліба, Школа народних ремесел, навчальні кабінети, актова зала, бібліотека.

Для забезпечення відпочинку, оздоровлення, організації та проведення навчальних та пізнавально-виховних екскурсій використовується база табору “Юннат” (спальний корпус, харчоблок з їдальнею, актова зала).

Навчальна та науково-дослідна робота, яка проводиться в НЕНЦ, має належне матеріально-технічне оснащення. Навчальні кабінети та лабораторії Центру забезпечені сучасною спеціалізованою технікою та приладами.

Комп'ютерна база НЕНЦ включає 2 комп'ютерних класи на 26 дисплейних місць, оснащених сучасними мультимедійними ПЕОМ. З метою вдосконалення комунікаційної мережі НЕНЦ, створено лабораторію інформаційних технологій. Сучасною комп'ютерною технікою оснащені всі кабінети НЕНЦ. Створено єдину локальну комп'ютерну мережу НЕНЦ з підключенням до системи Інтернет.

Учні, вихованці, слухачі та педагоги закладу мають змогу користуватися допоміжною оргтехнікою: принтерами, сканерами, копіювальними апаратами. Для забезпечення навчального процесу використовуються засоби аудіо- та відео- супроводу, фонд відеотеки.

В експлуатації знаходяться понад 80 персональних комп'ютерів (у т. ч. ноутбуків), 60 принтерів, сканери та інша оргтехніка. Завдяки надходженню від Кабінету Міністрів України обладнання, яке було у

використанні, вдалося повністю задовольнити потребу у комп'ютеризованих місцях для педагогічних працівників та господарського апарату НЕНЦ.

На наступний рік постає питання поступової модернізації окремої ланки застарілого устаткування і придбання нових пристроїв, що зумовлено технічним розвитком інформаційної галузі.

### **Бібліотека**

Для кращої поінформованості про нові надходження організовано виставку нових журналів та газетних матеріалів (періодичних видань) за 2013 – 2014 рр.

Крім того, відібрана та представлена методична література, видана НЕНЦ за попередні роки.

Для кращої популяризації книг був опрацьований книжковий фонд та складені каталоги таких розділів: «Методична література НЕНЦ», «Методика викладання біології», «Екологія та охорона природи», «Квітництво», «Історія України», «Народна медицина», «Педагогіка», «Психологія», «Лісове господарство», «Людина і середовище», «Заповідники та заказники», «Словники», «Довідники», «Підручники», «Овочівництво», «Садівництво», «Рослинництво», «Народознавство». Всього 18 каталогів, робота над іншими розділами буде продовжена, а саме: суспільно-політичні, технічні видання, ботаніка, зоологія, загальна біологія, генетика, фізіологія рослин, мікробіологія, гідробіологія, мисливство, рибництво, птахівництво, бджільництво, українська література, зарубіжна література тощо.

Здійснена підписка газет і журналів на 2015 рік.

Нова література, яка надходить до бібліотеки, рекламується на книжковій виставці «Нові методичні та педагогічні видання».

Відеотека „Екологія 21 століття” налічує 334 відеофільми на екологічну тематику, відеофільми за програмами з біології, екології, зоології.

Фонд бібліотеки налічує 16 010 книжок.

У 2014 році виписано 6 періодичних видань, бібліотека поповнилася методичною та фаховою літературою, а також навчальними посібниками (116).

Чисельний склад читачів бібліотеки – 365:

Співробітники НЕНЦ і працівники шкіл та інших освітніх закладів – 84.

Слухачі курсів підвищення кваліфікації, директори, методисти, заступники директорів обл., рай. і міськЕНЦ – 15.

Керівники делегацій – 40.

Слухачі заочної біологічної школи – 26.

Слухачі МАН – 80.

Юннати гуртків НЕНЦ, табору – 120.

Передано безкоштовно журнал «Паросток», що видає НЕНЦ, вчителям біології шкіл міста Києва та учасникам всеукраїнських семінарів та форумів (усього 70 екземплярів).

Паросток № 1 за 2014 р. – 300 шт.

Паросток № 2 за 2014 р. – 400 шт.

Паросток № 3 за 2014 р. – 300 шт.

Паросток № 4 за 2014 р. – 150 шт.

### **НДЗД**

У складі НДЗД функціонують відділки овочевої сівозміни, польової сівозміни, селекційно-генетична, колекційна ділянка декоративних рослин, рослин-радіопротекторної та антиоксидантної дії, плодовий сад, ягідник.

Науково-дослідна лабораторія садівництва НЕНЦ у 2014 році продовжувала співробітництво з Національним банком генетичних ресурсів сільськогосподарських культур (НДІР ім. Юр'єва, м. Харків). Програма «КОЛЕКЦІЯ ГЕНОФОНДУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР» створена і функціонує в рамках Національної науково-технічної програми «Генетичні ресурси рослин». Виявлення, забезпечення активного використання в селекційних і наукових програмах, надійне збереження сортів, форм і видів культурних рослин та їхніх диких родичів проводиться лабораторією під опікою Національного центру генетичних ресурсів рослин України. Така колекція відіграє важливу роль у поліпшенні добробуту нації і міцності держави, зростанні її наукового, інтелектуального та духовного потенціалу і потребує збереження у життєздатному стані та генетичній цілісності. Колекція – концентрований резерват цінних зразків рослин для використання у сільському



господарстві, наукових, екологічних, освітніх та інших програмах. На сьогодні в банку генофонду плодово-ягідних культур науково-дослідної лабораторії садівництва НЕНЦ: яблуні – 207 сортів, груші – 84, сливи – 145, абрикоси – 18, персика – 12, полуниці – 22, смородини – 30, винограду – 160 та ряд інших культур. Лабораторія – єдиний науково-просвітницький осередок у північній частині України, що займається питаннями виноградарства.

Для забезпечення ефективного функціонування творчих учнівських об'єднань зоолого-тваринницького профілю створена колекція сільськогосподарських та декоративних тварин.

Навчальна тваринницька ферма	Куточок живої природи	Лабораторія гідробіології
<b>Кури:</b> сібрайт бентамська	Макак лапундер Свинки морські	Парусні ящірки Мадагаскарський денний гекон
кохінхін карликовий	Хом'яки джунгарські	Еублефари
кохінхін карликовий зозулястий	Миші декоративні (оксамитові)	Шоломоносний василіск
брама палева	Декоративний щур	Плащеносні ящірки
брама світла	Довгохвості шиншили	Білогубий новогвінейський пітон
італійська куріпчаста		Сіналайська молочна змія
фавероль	Черепашка сухопутна	Удав звичайний
пухова	Черепашки червоновухі	Удав рожевий
<b>Качки:</b> мускусна чорна	Таргани мадагаскарські	Удав мадагаскарський Удав собакоголовий
мускусна червона	Какаду малукський	Кайман
Гуси	Какаду білохохлий	Жаба-ага
Цесарки	Жако	Лам пропелтіс

Індики	Венесуельські амазони	<b>Акваріумні риби (20)</b> видів: гупі
<b>Декоративна птиця:</b> павичі		молінезії
фазан золотий (жовтий)	Папуги німбові	пецилії
	Папуги хвилясті	мечоносці
фазан мисливський.	Папуги-нерозлучники	неон
<b>Дикі птахи:</b> яструб-тетеревиця.	Горлиця	расбора
<b>Кролі промислові:</b> фландр	Жаби шпоркові	скалярії
новозеландська біла		золоті рибки
новозеландська червона		соми анциструси
кастор-рекс		астронотус
срібляста		цихліди
<b>Кролі декоративні:</b> карликовий баран		гурами
ангорський левоголовий		піранії
<b>Голуби:</b> спортивні		кардинал
миколаївські		тернеція
київські світлі		принцеса Бурунді
кінги		мінор
якобіни		Кубинські раки
Поні		
Коза звичайна		
Козел камерунський		
Віслюк		
вівці		

Науково-дослідницька робота з рослинами радіопротекторної дії здійснюється на навчально-дослідній ділянці рослин радіопротекторної та антиоксидантної дії.

У 2014 році асортимент рослин складав 49 видів:

1. Алтея лікарська	18. Любисток	35. Подорожник
2. Бадан товстий	19. Монарда лимонна	36. Рута запашна
3. Буквиця лікарська	20. Мильнянка	37. Розторопша плямиста

4. Герань кроваво-чорна	21. М'ята перцева	38. Ромашка лікарська
5. Гісон лікарський	22. Маклея серцевидна	39. Родіола рожева
6. Діоскорея ніпонська	23. Материнка звичайна	40. Снить
7. Деревій звичайний	24. Медунка темна	41. Скорцонера
8. Живокіст лікарський	25. М'ята лимонна	42. Фенхель
9. Звіробій	26. Меліса	43. Хрін
10. Ехінацея пурпурова	27. Нагідки	44. Чебрець звичайний
11. Конвалія	28. Оман високий	45. Чебрець повзучий
12. Кінський щавель	29. Пижмо	47. Шавлія мускатна
13. Козлятник лікарський	30. Полинь австрійський	48. Шавлія лікарська
14. Коров'як	31. Парило звичайне	49. Перстач прямостоячий
15. Конуфер бальзамічний	32. Первоцвіт весняний	
16. Лимонник китайський	33. Пустирник	
17. Лофант анісовий	34. Ревінь	

## **XI. Використання бюджетних коштів**

На 2014 рік, згідно з планом кошторисних призначень бюджетних асигнувань, заплановані кошти на суму \_\_\_\_\_ гривень. Видатки на суму \_\_\_\_\_ гривень профінансовано повністю, з них заробітна плата з нарахуванням \_\_\_\_\_ гривень, комунальні послуги – \_\_\_\_\_ гривень, \_\_\_\_\_ гривень на проведення заходів по реалізації державних програм (оздоровлення), інші послуги – \_\_\_\_\_ гривень.

Усі кошти витрачені відповідно до кодів економічної класифікації, бюджетних порушень по використанню асигнувань немає.

У 2014 році Центром за надання платних послуг (згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 796 від 27.08.2010 р.) отримано \_\_\_\_\_ гривень. Кошти оприбутковані на спеціальний рахунок і використані згідно з затвердженим кошторисом витрат по кодах економічної класифікації для забезпечення функціонування та модернізації Центру.

## **ХІІ. Кадровий склад**

Директор Центру – Вербицький Володимир Валентинович, доктор педагогічних наук, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 30 років. На цій посаді працює з 1992 року.

Заступник директора з навчально-виховної роботи – Вербицька Тетяна Анатоліївна, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 26 років.

Заступник директора з методичної роботи – Тараненко Вікторія Іванівна, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 16 років.

Мазур Петро Олександрович – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 26 років;

Драган Ольга Анатоліївна – методист вищої категорії, освіта вища, педагогічний стаж – 35 років;

Пінчук Микола Олександрович – методист вищої категорії, освіта вища, педагогічний стаж – 15 років;

Волжев Олег Євгенович – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 23 роки;

Козленко Валентина Панасівна – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 44 роки;

Радченко Тамара Дмитрівна – методист вищої категорії, освіта вища, педагогічний стаж – 37 років;

Комендантов Володимир Федорович – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 32 роки;

Бойко Євгенія Олексіївна – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 37 років;

Адріанов Віктор Леонідович – керівник гуртка, заслужений учитель України, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 32 роки;

Жестерьев Сергій Анатолійович – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 26 років;

Федоров Валерій Євгенович – методист вищої категорії, освіта вища, педагогічний стаж – 19 років;

Штурмак Любов Іванівна – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 15 років;

Кацурак Вікторія Петрівна – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 14 років;

Жестерьова Валентина Миколаївна – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 28 років;

Саакянц Наталя Миколаївна – методист, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 9 років;

Циганко Зоя Володимирівна – методист вищої категорії, освіта вища, педагогічний стаж – 11 років;

Карпенко Дарія Михайлівна – методист, освіта вища, педагогічний стаж – з 4.09 2014 р.;

Кузнецов Олександр Володимирович – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 17 років;

Цюнь Людмила Олександрівна – методист вищої категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 33 роки;

Домрачева Тетяна Василівна – методист 2 категорії, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 7 років;

Сидоренко Ірина Володимирівна – лікар ветеринарної медицини, освіта вища, Національний аграрний університет, стаж роботи в НЕНЦ – 9 років;

Голосова Альона Володимирівна – методист, стаж роботи в НЕНЦ – 3 роки;

Івасюнько Олена Валеріївна – методист, стаж роботи в НЕНЦ – 5 років, декретна відпустка;

Дзюбенко Катерина Олександрівна – методист, освіта вища, педагогічний стаж – 3 роки 10 місяців;

Кислицька Юлія Вікторівна – методист, освіта вища, стаж роботи в НЕНЦ – 3 роки;

Петлицька Вікторія Петрівна – методист, освіта вища педагогічна, педагогічний стаж – 6 років 3 місяці;

Кришевич Тетяна Олександрівна – методист, освіта вища, педагогічний стаж – 15 років;

Іванова Ксенія Богданівна – методист, освіта вища, педагогічний стаж – 2 роки 4 місяці;

Богатирчук Анна Леонідівна – методист, освіта вища, стаж роботи – 6 років 5 місяців;

Федорчук Михайло Ігорович – методист 2 категорії, освіта н/вища, стаж роботи – 4 роки;

Свистун Катерина Олегівна – методист 2 категорії, освіта н/вища, педагогічний стаж – 2 роки 11 місяців;

Атаманенко Валентина Володимирівна – методист, освіта вища, педагогічний стаж – 10 років 6 місяців, декретна відпустка;

Троян Марина В'ячеславівна – методист, освіта вища, педагогічний стаж – 16 років, декрет;

Пустільник Наталія Володимирівна – методист, бакалавр, студентка, стаж роботи в НЕНЦ – 1 рік 9 місяців;

Теплюк Світлана Петрівна – методист, освіта вища, педагогічний стаж – 3 роки, декретна відпустка.

Вищу освіту та незакінчену вищу освіту мають 100 % методистів.

### ***Освітній рівень керівників гуртків Центру***

Ковтяга Олена Володимирівна – керівник гуртків, освіта вища, педагогічний стаж – 16 років;

Бережна Світлана Анатоліївна – керівник гуртків, освіта вища, педагогічний стаж – 15 років;

Курінна Наталя Анатоліївна – керівник гуртків, освіта вища, педагогічний стаж – 10 років;

Абдулаєв Шаміль Ілгарович – керівник гуртків, освіта незакінчена вища, педагогічний стаж – 3 роки 4 місяці;

Баранський Олександр Ростиславович – керівник гуртка, кандидат біологічних наук, освіта вища, педагогічний стаж – 5 років 8 місяців, сумісник;

Любивий Віктор Миколайович – керівник гуртка, освіта вища, педагогічний стаж – 24 роки, сумісник;

Онанко Максим Юрійович – керівник гуртка, студент НУБіП, стаж роботи в НЕНЦ – 1 рік 3 місяці;

Краснікова Л. В. – керівник гуртка, *освіта вища, педагогічний стаж – роки*, сумісник;

Мельничук О. М. – керівник гуртка, *освіта вища, педагогічний стаж – роки*, сумісник.

Педагогічне навантаження педагогічних працівників здійснюється відповідно до їхнього кваліфікаційного рівня та досвіду роботи.

### **Головні завдання Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді на 2015 рік**

- ◆ розвиток мережі позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напрямку;
- ◆ створення умов для гармонійного розвитку національно-свідомої, високоосвіченої, життєво-компетентної творчої особистості, здатної до саморозвитку та самовдосконалення, готової до життя і праці в інформаційному суспільстві;
- ◆ оновлення змісту позашкільної еколого-біологічної освіти з урахуванням світового досвіду та принципів сталого розвитку;
- ◆ забезпечення якості позашкільної освіти на інноваційній основі;
- ◆ посилення екологічної підготовки учнівської молоді;
- ◆ створення системи пошуку, розвитку і підтримки обдарованої учнівської молоді;
- ◆ розширення взаємодії та співпраці із загальноосвітніми навчальними закладами в рамках реалізації профільного навчання;

- ◆ інтеграція національної системи освіти у європейській і світовий освітні простори, поглиблення міжнародного співробітництва з питань еколого-натуралістичної освіти.

Річний план НЕНЦ за 2014 рік виконано в повному обсязі. У цілому робота Центру була системною, ритмічною, змістовною та ефективною.

Директор  
доктор педагогічних наук,  
професор

В. В. Вербицький